

BAFRA İLÇESİ TARIM SEKTÖRÜ RAPORU

**BAFRA İLÇESİ
TARIM SEKTÖRÜ RAPORU**

**HAZIRLAYAN
SAMSUN YATIRIM DESTEK OFİSİ**

**ARALIK 2018
SAMSUN**

ÖNSÖZ

En temel ihtiyacımız olan beslenme, insanlık var olduğu sürece stratejik konumunu koruyacaktır. Dünya nüfusundaki artış trendi dikkate alındığında, yeterli miktarda gıda üretebilen olan ülkeler geleceğe güvenli bakabileceklerdir. Ülkemizde tarımsal üretim merkezi konumunda birçok değerli ova bulunmaktadır. Türkiye'nin en önemli tarım merkezlerinden biri olan ve Karadeniz Bölgesi'nin en büyük tarımsal alan varlığını oluşturan Bafra Ovası, ülkemizi ve dış pazarları besleyebilecek verimli topraklara sahiptir.

Bafra ilçesi öncelikli olarak tarımsal gıda sanayisiyle anılmakla birlikte, ürünlerin pazarlama süreçlerinin iyileştirilmesi, ihracat miktarının artırılması ve böylelikle üreticilerin daha fazla gelir elde edebilmeleri için geliştirilmesi gereken birçok husus bulunmaktadır. İlçenin tarım ve tarımsal gıda sanayisindeki potansiyelinin değerlendirilmesi ve yatırım kararlarına yön vermek amacıyla "Bafra İlçesi Tarım Sektörü Raporu" çalışması başlatılmıştır. Bu çalışma ile Bafra ilçesindeki tarımsal üretimin mevcut yapısı ele alınarak ilçenin tarımsal katma değerinin artırılmasına ilişkin birtakım tespitlerde bulunulmaktadır. Çalışma Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı uzmanları tarafından gerçekleştirilen saha ziyaretleriyle sektörün tüm paydaşlarından destek alınarak katılımcı bir anlayış içinde hazırlanmıştır.

Çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen OKA yetkililerine ve katkı sağlayan tüm kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, işletmeler, akademisyenler ve vatandaşlarımıza teşekkür ederim. Raporun başta Bafra ilçesi olmak üzere ilimizin kırsal kalkınması için yol gösterici olmasını temenni ediyorum.

Osman KAYMAK
Samsun Valisi

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	vi
HARİTA LİSTESİ.....	vi
GRAFİK LİSTESİ	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
1. YÖNETİCİ ÖZETİ	1
2. GİRİŞ	3
3. MEVCUT DURUM	4
3.1. Tarımsal Altyapı	5
3.1.1. Arazi	5
3.1.2. Nüfus.....	7
3.1.3. Ulaşım ve Enerji.....	7
3.1.4. Sulama	8
3.1.5. Makine Kullanımı	9
3.1.6. Örgütlenme.....	11
3.1.7. Gübre ve İlaç Kullanımı.....	12
3.1.8. Bilgiye Erişim, Destekler ve Ar-Ge.....	12
3.2. Üretim.....	17
3.2.1. Bitkisel Üretim.....	17
3.2.2. Hayvansal Üretim.....	31
3.3. Tüketim	35
3.3.1. Tarımsal Ürünlerin Pazarlanması	35
3.3.2. Tarıma Dayalı Sanayi Tesislerinin Durumu	36
4. TARIM ÜRÜNLERİ POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	37
4.1. Sözleşmeli Çiftçilik Uygulamaları.....	37
4.2. Bafra Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (Sera OSB).....	38
4.3. Tarımsal Ürünlerin İşlenmesi	39
4.4. Lisanslı Depoculuk	40
4.5. Manda Yetiştiriciliği.....	40
4.6. Karadeniz'de Büyük Alabalık Yetiştiriciliği.....	41
4.7. Süs Bitkileri Yetiştiriciliği.....	41
5. SONUÇ	42
KAYNAKÇA	44
EKLER	45

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ÇATAK	Çevre Amaçlı Tarım Arazilerini Koruma Programı
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
DSİ	Devlet Su İşleri
FAO	Dünya Gıda Örgütü
İTU	İyi Tarım Uygulamaları
KKYDP	Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı
OKA	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
OMÜ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
TEİAŞ	Türkiye Elektrik İletim A.Ş.
TKDK	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TSO	Ticaret ve Sanayi Odası
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

HARİTA LİSTESİ

- Harita 1: Bafra İlçesinin Konumu
 Harita 2: Bafra İlçesinin Karayolu Ulaşım Bağlantıları
 Harita 3: TEİAŞ 10. Bölge Müdürlüğü Elektrik İletim ve Trafo Merkezleri Haritası

GRAFİK LİSTESİ

- Grafik 1: Samsun İlçeleri Çeltik Üretimi (2017)
 Grafik 2: Bafra Çeltik Üretimi (2004-2017)
 Grafik 3: Bafra'nın Ülke Üretimindeki Payı Yüksek Olan Sebzeler (2017)
 Grafik 4: Bafra Sebze ve Çeltik Ekim Alanları Değişimi (2004-2017)

TABLO LİSTESİ

- Tablo 1: Bafra İlçesi Arazi Dağılımı (Da) (2017)
 Tablo 2: Arazi Topplulaştırma Projeleri
 Tablo 3: Samsun ve Tarımsal Üretimi Yüksek Bazı İllerde Tarımsal Makine Sayıları
 Tablo 4: Bafra İlçesindeki Tarımsal Makine Sayıları (2017)
 Tablo 5: Bafra İlçesindeki Birlikler
 Tablo 6: Bafra İlçesindeki Genç Çiftçi Projesinin Konu Bazında Dağılımı
 Tablo 7: Bafra KKYDP Ekonomik Yatırımlar
 Tablo 8: Bafra KKYDP Makine-Ekipman Destekleri
 Tablo 9: IPARD Hibe Destekleri
 Tablo 10: Bafra'ya Yönelik Tarımsal Ar-Ge Projeleri
 Tablo 11: Bafra İlçesinde Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler (2017)
 Tablo 12: Türkiye'de Çeltik Üretim Miktarına Göre İlk 15 İlçe (2017)
 Tablo 13: Bafra İlçesinde Sebze Üretim Miktarları (2017)
 Tablo 14: Bafra İlçesinde Meyve Üretim Miktarları (2017 Dönemi)
 Tablo 15: Samsun İlçeleri Organik Üretim Değerleri (2017)
 Tablo 16: Bafra İlçesinde Örtü Altı Tarım Alanları (Da)
 Tablo 17: Bafra İlçesinde Üretimi Yapılan Süs Bitkileri (2017)
 Tablo 18: Bafra İlçesinde En Fazla Ekimi Yapılan Tıbbi ve Aromatik Bitkiler
 Tablo 19: Bafra İlçesindeki Hayvan Varlığı (2017)
 Tablo 20: Bafra İlçesinde Yatırım Programından Proje Uygulayan Kooperatifler
 Tablo 21: Bafra İlçesinde Tamamlanan Mera Islah Projeleri
 Tablo 22: Bafra İlçesinde Devam Eden Mera Islah Projeleri
 Tablo 23: Bafra İlçesi Süt Üretim Miktarı (2017)
 Tablo 24: Samsun İli Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretim Miktarı (2017)
 Tablo 25: Bafra Tarıma Dayalı İhtisas OSB (Sera) Yapısı

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA) tarafından 2018 yılında bölgesinde yer alan önemli tarımsal üretim merkezlerini analiz eden çalışmalara başlanmış olup, bu çerçevede ilk rapor Çarşamba Ovası için hazırlanmıştır. Söz konusu çalışmaların devamı olarak Samsun'un ve Karadeniz Bölgesinin bir diğer önemli tarımsal üretim merkezi olan Bafra ilçesi ve Bafra Ovası ise bu raporda incelenmektedir.

Çarşamba Ovası gibi Türkiye'nin en önemli delta ovalarından birisini oluşturan Bafra Ovası, bitkisel üretim açısından sadece Samsun'a değil, başta Karadeniz Bölgesi olmak üzere tüm Türkiye'ye önemli değerler sunmaktadır. Ovanın toplam arazisi 145.700 hektardır. Bu arazinin % 41'i tarım alanı (604.287 da) olarak kullanılmaktadır. Samsun'un toplam tarım alanı içinde Bafra'nın toplam tarım alanının payı yaklaşık % 17 olup, Samsun'un ve Karadeniz Bölgesi'nin en büyük tarımsal alan varlığını oluşturmaktadır. Ovadaki toplam tarım alanının yaklaşık % 80'i (488.306 da) tahıl ve diğer bitkisel üretim alanı şeklinde değerlendirilmektedir. Bunun en önemli nedeni buğday ile beraber çeltik ekiminin ilçede yoğun bir şekilde yapılmasıdır. Sebze bahçeleri alanı % 13 (75.723 da), meyve alanı % 4 (25.207 da) bir paya sahip iken nadas alanı ise yaklaşık % 2.5'lik (15.000 da) bir paya sahiptir. Bafra, çeltik dışında özellikle kışlık sebze üretimi ile Türkiye'de ön plana çıkmaktadır.

Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre ilçe halkının % 40'ı kırsal alanda yaşamaktadır. 119 kırsal mahallesi (köy) bulunan ilçede toplam 141.488 kişi yaşamaktadır. Kırsal alandaki nüfusun yaş ortalaması 50'nin üzerindedir.

Bafra ilçesi ulaşım bağlantıları yönünden yeterli karayolu altyapısına sahip olup, Samsun ilindeki liman, havalimanı ve demiryoluna yakındır. Ancak Bafra'nın Çarşamba ilçesinin aksine Gürcistan-Trabzon-Samsun-Ankara/İstanbul yolu üzerinde yer almaması pazarlama ve bilinirlik açısından eksiklik olarak görülmektedir.

Bafra ilçesindeki tüm tarım arazilerinin % 49.8'i yani yaklaşık yarısı sulanabilmektedir. Bu çerçevede sebze üretim alanlarının % 100'ü, tahıl üretim alanlarının % 51.9'u ve meyve üretim alanlarının % 4.6'sı sulanmaktadır. Bafra'da ova dışında kalan kırsal yerlerde yapılan meyvecilikte sulama oranının düşük olduğu görülmektedir. Söz konusu alanlarda ağırlıklı olarak fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Kızılırmak üzerindeki Derbent Barajı önemli sulama kaynağı olup, zaman zaman yer altı suları ile de sulama yapılabilmektedir. Tüm projeler tamamlandığında Bafra ilçesindeki tarıma elverişli arazilerin % 62'si, ovanın ise tamamı sulanabilecektir.

Bafra ilçesindeki tarımsal örgütlenme yapısına bakıldığında 9 adet yetiştirici veya üretici birliğinin ve 13 adet tarımsal kalkınma kooperatifinin olduğu görülmektedir. Bafra Ziraat Odası verilerine göre odaya aktif üye olan yaklaşık 20.000 kişi bulunmaktadır. İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre 2018 yılı itibarıyla Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıtlı üretici sayısı 6.276 olup, ÇKS'de kayıtlı arazi miktarı ise 344.945 dekadır. ÇKS'de kayıtlı arazi miktarı toplam tarım alanının % 51'ini oluşturmaktadır.

İlçede yapılan görüşmelerde çiftçideki bilinçsizlik nedeniyle gübre kullanımında sorunların yaşandığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte iyi tarım uygulamaları çerçevesinde ilaç kalıntısı başta olmak üzere tüm süreçlerin kontrol edildiği ve çiftçilerin bilinçlendiği uygulamalarda artış da görülmektedir. Genel olarak bakıldığında ilçede bilgiye erişim ve devlet desteklerinden faydalanma noktasında önemli sorunların olmadığı, ancak teşvik ve destek uygulamalarından ötürü sorunların yaşandığı belirtilmiştir. Çiftçilerin özellikle Avrupa Birliği (AB) destekli projelerde şartları sağlama konusunda zorluk yaşadıkları, çözülemeyen arazi sorunlarının başvuru sırasında olumsuz etkide bulunduğu ve tarımsal destek ödemelerinde gecikmeler yaşandığı belirtilmiştir.

Bafra ilçesindeki başlıca tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin değerlerine bakıldığında çeltik, buğday ve mısır üretiminin gerek alan gerekse de üretim miktarı olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Bir dönem ilçenin geçim kaynaklarından birisini oluşturan tütün üretimi ise 35.000 da ile sınırlanmıştır. 2017 yılı rakamlarına göre Bafra, 2.212 ruhsatlı üreticisi ile 97.291 ton çeltik üretimi gerçekleştirmiştir. Bu rakam, Türkiye'deki toplam üretimin % 10.8'ini karşılamaktadır.

Bafra ilçesi özellikle kışlık sebze üretiminde Türkiye'nin önemli üretim merkezlerinden birisidir. 2017 yılı rakamlarıyla beyaz lahanada 96.000 ton üretimle Türkiye'deki üretimin % 18,4'ünü; kırmızı lahanada 110.250 ton üretimle Türkiye'nin % 58,5'ini; karnabaharda 18.270 ton ile Türkiye'nin % 9,1'ini; ispanakta 9.750 ton ile Türkiye'nin % 4,1'ini; salçalık (kapy) biberde 92.400 ton ile Türkiye'nin % 8,3'ünü; çarliston biberde 5.580 ton ile Türkiye'nin % 4,1'ini; pırasada 17.500 ton ile Türkiye'nin % 8,4'ünü; kırmızı pancarda 3.410 ton ile Türkiye'nin % 45'ini; beyaz turpta 5.320 ton ile Türkiye'nin % 89,9'ünü üretmektedir.

2017 yılı itibarıyla Samsun'daki toplam örtü altı tarım alanı 13.291 da olarak tespit edilmiştir. Ancak Bafra'daki örtü altı tarım alanı mevcudiyeti 106 da olup, oldukça küçük bir alanı işgal etmektedir. Örtü altı süs bitkileri yetiştiriciliği konusunda ise Bafra'da kasımpatı, şebboy, gerbera, gypsohilla, gül ve dış mekân süs bitkileri yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bafra'nın özellikle dış mekân süs bitkileri üretiminde Samsun'da önemli bir ağırlığı bulunmaktadır.

Bafra ilçesinde önemli miktarda büyükbaş hayvan varlığı bulunmaktadır. 2017 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre ilçede toplamda 74.275 büyükbaş hayvan bulunmakta olup, bu rakam il toplamının % 18'ini oluşturmaktadır. İlçede manda yetiştiriciliği önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'deki manda varlığının % 12,3'ü Samsun'da (19.896 manda) ve bu varlığın % 42,7'si (8.500 manda) ise Bafra'da bulunmaktadır. Samsun ili manda popülasyonu sayısında Türkiye'de ilk sırada gelmektedir. Son yıllarda manda sayısının artmasındaki en önemli etken mandacılıktaki destekleme tutarının yüksek olması ve Bafra'da mandacılığın maliyetinin görece düşük olmasıdır. Bafra'da 48.420 küçükbaş hayvan bulunmakta olup, bu rakam Samsun ilindeki küçükbaş hayvan varlığının % 19,8'ini oluşturmaktadır.

Kanatlı hayvan sayısı bakımından ise Bafra'da 2017 rakamlarıyla 400.000 yumurta tavuğu, 40.000 et tavuğu ve 12.000 adet diğer kümes hayvanları bulunmaktadır. Et tavuğu ve diğer kümes hayvanları sayıları gerek il gerekse de Türkiye içinde düşük bir orana sahiptir. Yumurta tavukçuluğunda ise Samsun'daki tavuk varlığının % 23,8'ini barındırmaktadır.

Bafra'da su ürünleri faaliyetleri ağırlıklı olarak Derbent Baraj Gölü'nde yapılmaktadır. İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre 6.621 ton/yıl kapasiteli 13 işletmede alabalık (somon) üretimi mevcuttur. Bununla birlikte 50 ton/yıl kapasiteli 2 adet aynalı sazan işletmesi de bulunmaktadır. İlçe Tarım Müdürlüğü'nün 2017 yılı verilerine göre iç sularda yetiştirilen balık miktarı 765 tondur. Somonun en önemli alıcısı Japonya olup, Japonya'nın gıda kontrol süreçlerine göre sektörün ihracatı doğrudan etkilenmektedir.

Bafra ilçesinde tarıma dayalı sanayi tesislerinin durumu incelendiğinde pirinç tesislerinin öne çıktığı görülmektedir. Bafra Ticaret ve Sanayi Odası verilerine göre ilçede 13 adet pirinç fabrikası, 5 adet un fabrikası, 4 adet süt ürünleri işleme tesisi, 1 adet yem fabrikası, 1 adet balık unu-yağı-yemi işletmesi, 1 adet balık işleme tesisi, 1 adet yumurta, 1 salça fabrikası ve 2 adet soğuk hava deposu bulunmaktadır. Bu tesislerde yaklaşık 350 kişi istihdam edilmekte olup birçoğu Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı veya Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumundan destek almışlardır.

Bafra ülkemizin önemli bir tarımsal üretim merkezidir. Söz konusu tarımsal üretim kışlık-yazlık sebze gibi kapsadığı gibi, çeltik, tütün, mandacılık, su ürünleri gibi birçok tarımsal üretim çeşidini de kapsamaktadır. Bafra'nın en önemli zenginliği tarımsal üretim çeşitliliğine sahip olmasıdır. Bafra'daki tarımsal üretimden elde edilen katma değer artırılması durumunda ilçenin gerek tarımsal üretim gerekse de tarımsal sanayi anlamında çok önemli bir konuma geleceği değerlendirilmektedir. Bu çerçevede saha ziyaretleri ve yapılan gözlemler neticesinde ilçede yapılması gereken belli başlı çalışmalar olarak şu hususlar ön plana çıkmaktadır.

İlçede önemli miktarda üretimi yapılan Bafra pirincinin coğrafi işaretinin alınarak markalaşma çalışmalarına başlanması, Tarım Kredi Kooperatiflerinin Bafra ilçesinde daha fazla yatırım yapması için gerekli lobi faaliyetlerinin yürütülmesi, bu noktada çeltik lisanslı deposunun Tarım Kredi Kooperatifi veya özel sektör eliyle kurulması, mandacılık dahil Bafra'daki tarımsal ürünlerin büyükşehirlerde tarım marketler aracılığıyla pazarlanması, ilçede iyi tarım uygulaması ve organik tarımın yaygınlaştırılması, fide üretimi yapacak işletmelerin yatırıma davet edilmesi, yatırımcı işletmelerin ortak altyapı veya ortak enerji ihtiyaçlarını gidermeye yönelik projelerin geliştirilerek Bafra'nın daha cazip hale getirilmesi, başta askerî birlikler ve öğrenci yurtları olmak üzere kamu kurum ve kuruluş ihtiyaçlarının Bafra Ovası'ndan tedarik edilmesi için özel çalışma yapılması, mandacılık, su ürünleri ve diğer tarımsal ürün işleme tesislerine ağırlık verilmesi, bu alanlara yönelik özel stratejiler geliştirilerek Bafra'nın bu alanlarda markalaşması, sulama ve drenaj başta olmak üzere ova altyapısındaki eksikliklerin tamamlanması, ihracata yönelik ürün anlayışının geliştirilmesi, Bafra Sera, Medikal ve Karma OSB'lerinin birbirini destekleyecek mahiyette planlamasının yapılması ile üretim planlaması yapacak üretici örgütlenme çalışmalarının desteklenmesi elzem görülmektedir.

2. GİRİŞ

İnsanlığın ortaya çıktığı ilk andan itibaren beslenme ve barınma, en temel ihtiyaçları oluşturmuş; tarihsel süreç içerisinde tarımsal üretime geçilmesiyle birlikte beslenme ihtiyacı da değişik biçimlerle karşılanmaya devam edilmiştir. Günümüzde ise artan dünya nüfusuna paralel olarak beslenme ve gıda üretimi önemini muhafaza etmekte, hatta bu alanda devletler arasında ekonomik, siyasi, diplomatik veya askeri sorunlar yaşanabilmektedir.

Nüfusu artan ancak yeterli arazisi veya sulama imkânları bulunmayan bazı ülkeler, gıda ihtiyaçlarını ithal etme yoluna gitmekte veya 3. dünya ülkelerinde büyük çaplı araziler kiralayabilmektedir. Türkiye'nin 12,5 katı toprağı olmasına rağmen artan nüfusunu beslemeye çalışan Çin, sulama imkânları kısıtlı olan Suudi Arabistan, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri, nüfusu büyük ancak yüzölçümü küçük Asya ülkeleri Güney Kore ve Japonya, iklimsel faktörlerden dolayı tarımsal ürün üretme potansiyeli sınırlı olan küçük Avrupa ülkeleri Danimarka, İsveç, Birleşik Krallık ve İsviçre başta sahra altı Afrika olmak üzere Güney Amerika ve Güneydoğu Asya'da büyük miktarlarda tarım arazisi kiralamaktadır. Arazi kiralamaları o kadar büyük boyutlara varmıştır ki sadece Afrika'daki 5 ülkede (Etiyopya, Sudan, Mozambik, Mali ve Madagaskar) 2004-2009 yılları arasında uzun yıllığına kiralanmış arazi miktarı yaklaşık 2.5 milyon hektara ve yatırım tutarı 920 milyon ABD dolarına ulaşmıştır.¹ Ülkemiz de bu yönelişe uyum sağlayarak başta Sudan olmak üzere Afrika ülkelerinde geniş tarımsal arazileri kiralayabilmektedir.

İlerleyen dönemde gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin az gelişmiş ülkelere değişik amaçlarla tarım arazisi kiralama yoluna gitmelerinin artarak devam edeceği öngörülmektedir. Gelinecek noktada dünya politikasına yön verecek sektörün tarım olacağı ve uluslararası aktörlerin tarımsal çıkarlarını muhafaza etmek için daha fazla strateji belirleyip uygulayacağı düşünülmektedir.

¹ Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Land Grab or Development Opportunity? Agricultural investment and international land deals in Africa, 2009, <http://www.fao.org/3/a-ak241e.pdf> (Erişim tarihi: 31.05.2018)

Bu durum beraberinde gıda güvenliği, organik tarım, iyi tarım uygulamaları, tüketici ihtiyaçları, dondurulmuş gıda, katma değerli ürünler, tohum bankası, ekolojik denge, su ve toprak kaynaklarının korunması, yenilenebilir enerji, iklim değişikliği, tarımda teknoloji kullanımı gibi bir dizi kavramın da gündemde kalmasına yol açacaktır.

Türkiye de tarımsal üretim anlamında büyük bir potansiyele sahip olup, ithalata ihtiyaç duymadan kendi kendine yetecek miktarda gıda ve tarımsal üretimi gerçekleştirebilecek bir imkâna sahiptir. Dört mevsimin yaşanabildiği Anadolu coğrafyasında Türkiye'nin tarımsal üretim potansiyelini oluşturan, akarsularla zenginleşmiş değerli ovalar bulunmaktadır. Güneyde Çukurova, doğuda Muş ve Elbistan Ovası, batıda Mendere Ovası gibi ovaların yanında kuzeyde Bafra ve Çarşamba Ovası bu ovalara en önemli örneği teşkil etmektedir.

Bu ovalardan birisi olan, Kızılırmak'ın suladığı bereketli Bafra Ovası, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından koruma altına alınan, ülkemizdeki 141, Samsun'daki ise 3 ovoidan birisidir.² Bafra Ovası ülkemizin en büyük delta ovalarından birisi olup, önemli miktarda sebze ve tarla bitkilerinin üretimi yapılmaktadır. Bununla birlikte ovada yetiştirilen ürünlerin tüketiciye düzenli olarak belirli bir kalitede sunulmasında, tüketiciye katma değerli ürün olarak ulaşmasında ve üreticinin bu değer zincirinden yeterli payı almasında birtakım yapısal sorunlar yaşanmaktadır.

Bu çalışma ile Bafra ilçesindeki ve ovasındaki tarımsal üretimin mevcut yapısı altyapı, üretim ve tüketim boyutuyla ele alınmakta, Bafra ilçesinin tarımsal ürün potansiyeline yönelik birtakım tespitlerde bulunulmakta ve bu tespitlerden yola çıkılarak bazı sonuç ve değerlendirmelere ulaşılmaktadır.

Çalışmanın hazırlanması aşamasında ağırlıklı olarak saha bilgisine başvurulmuş olup, bu amaçla Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) Ziraat Fakültesi, Tarım Kredi Kooperatifi Samsun Bölge Müdürlüğü, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler ve Kalkınma Dairesi Başkanlıkları ile Bafra Kaymakamlığı, Belediye Başkanlığı, Ticaret ve Sanayi Odası (TSO), Ticaret Borsası, Ziraat Odası, İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, Manda Yetiştiricileri Birliği, Sebze ve Meyve Hal Müdürlüğü, Sebze Yetiştiricileri Birliği, Tahıl Üreticileri Birliği, Süt Üreticileri Birliği, Sinop-Samsun İlleri Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği, Tarım Kredi Kooperatifi, United Genetics, Sürsan Su Ürünleri, Bafram Soğuk Hava Deposu ve Baftat Turşu İşletmeleri ve tarımsal üreticilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Rapor taslağının hazırlanmasının ardından raporun sunulması ve tartışmaya açılması amacıyla 17.01.2019 tarihinde Bafra ilçesinde bir toplantı düzenlenmiş olup toplantı tutanağı raporun ekinde sunulmaktadır.

Çalışmanın kapsamı Bafra ilçesi ile sınırlı olmakla birlikte tarımsal üretim ve bu üretimin işleneceği tesislerin tedarik sınırları, ilçe sınırlarını doğal olarak aşmaktadır. Bu nedenle Bafra ilçesi merkez alınmakla birlikte ilçenin hinterlandında yer alan Yakakent, Alaçam ve 19 Mayıs ilçeleri de önem arz ettiği noktada dikkate alınarak analizler gerçekleştirilmiştir.

3. MEVCUT DURUM

Bafra ilçesi, Kızılırmak nehrinin getirdiği zengin alüvyonlu toprakların oluşturduğu geniş delta üzerinde kurulmuştur. Bafra ovasını oluşturan düzlük, yaklaşık 40 km uzunlukta ve yer yer 20 km. derinlikte olup; Karadeniz bölgesinin en büyük ova düzlüğüdür.

İlçe merkezi, Karadeniz'e 20 km. uzaklıktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 17 m, deniz kıyı sınırı 32 km'dir. 41.35° kuzey enlemi ve 33.55° doğu boylamı arasındadır. İlçe, kuzeyinde Karadeniz; doğusunda 19 Mayıs ilçesi; batısında Alaçam ilçesi; güneyinde Vezirköprü, Kavak ve Havza ilçeleriyle çevrilmiştir. Samsun il merkezine uzaklığı 50 km'dir.

² Diğer ovalar Çarşamba ve Vezirköprü'dür.

Bafra'da Kızılırmak sol sahil ve 19 Mayıs Barajı projelerinin tamamlanması ile ovada sulanmayan alan kalmayacaktır. Hâlihazırda sağ sahilde 132.500 da arazi sulanmaktadır. Sol sahil projesinin tamamlanması ile 167.640 da arazinin daha sulamaya açılması planlanmaktadır. 19 Mayıs Barajı ile birlikte ilçe sınırlarındaki 68.500 da arazinin daha sulanması sağlanacaktır.³ Tüm projeler tamamlandığında Bafra ovasının tamamı sulanabilecektir. Bafra'da ova dışında kalan kırsal yerlerde yapılan meyvecilikte sulama oranının düşük olduğu görülmektedir. Söz konusu alanlarda ağırlıklı olarak fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. İlçede ova dışındaki orta ve üst kuşak bölgelerde sulama imkânını sağlamak üzere gölet ve diğer sulama çözümleri konusunda çalışmalar devam etmektedir.

1996 yılından önce çiftçiler bitkisel üretimlerinde sulama suyu olarak yeraltı sularını, Kızılırmak'tan pompa ile sağlanan suları ve drenaj sularını sulama suyu olarak kullanmaktaydı. Sağ sahil sulama projesi içerisinde yer alan köylerin büyük kısmında sulama kanalları geçmeden önce tütün ve buğday ağırlıklı üretim yapılmaktaydı. Sulama kanalları geçtikten sonra ise üretimde çeşitlilik başlamış, başta çeltik olmak üzere, kavun, karpuz, domates, salçalık biber gibi yazlık sebze ve kışlık sebze üretimi yapılmaya başlanmıştır. Diğer köylerin sulamaya açılmasından önce yazlık ve kışlık sebze yetiştiriciliği yapılmasına karşın, yer altı sularının sulama suyunun kalitesinin düşük olması sebebiyle, düşük olan verim miktarları sulama kanalları geçmesiyle ürün bazında hem alan hem de verim olarak artış göstermiştir. Çiftçilerin birim alandan elde ettikleri gelir yükselmiştir. Sulama projesi öncesi bitki yetiştiriciliğinde büyük oranda salma (vahşi sulama), karık, bir kısmında da yağmurlama usulü sulama yöntemleri kullanılırken, bunlar yerlerini basınçlı sulama sistemlerine (yağmurlama ve damlama sulama) bırakmıştır.

Son yıllarda küresel ısınma nedeniyle tükenen su kaynaklarını daha tasarruflu kullanmamız gerekmektedir. Bunun için en uygun sulama yöntemi olan damla sulama sistemine geçişte, sulama kanalları büyük önem taşımaktadır. İlçede yaklaşık 10.000 dekar alanda uygulanan damla sulama sisteminin % 70'lik kısmı, sulama projesi alanında gerçekleşmiştir. Sulama projelerinin uygulama aşamasında açık sistem yerine kapalı sistem tercih edilmesi önemlidir. Açık sistemde arazi kaybının çok fazla olduğu, sulama suyunun ise buharlaşma yolu ile azaldığı bilinmektedir.⁴

Genel olarak sulamadaki sorunların hemen her yerde karşılaşılan sorunlar olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda aşırı, geleneksel ve bilinçsiz su kullanımı, su paylaşım planının yapılmaması, sulama birliklerinin etkin çalıştırılmaması gibi sorunlar yaşanabilmektedir. Sulama ile ilgili en önemli tespitlerden birisi de deltanın Karadeniz'e yakın olan kesimlerinde yer altı sularının denizden etkilenerek tuzluluk oranının yüksek çıkmasıdır.

Mevcut alanlara ilave edilecek sulama alanlarında organik bitkisel üretim yapılabilir. Özellikle kuru fasulye ve barbun fasulye gibi fasulye çeşitlerinin üretiminin artırılacağı ve toprak yapısı uygun bölgelerde çilek yetiştiriciliğinin de ekonomik olarak yapılacağı düşünülmektedir.

³ Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

⁴ Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Sulama suyunun ulaştırılması ile özellikle orta ve üst kuşakta ceviz yetiştiriciliği hedeflenebileceği ve organik fındık yetiştiriciliği yapılan alanların artırılacağı değerlendirilmektedir.⁵ 28 Nisan 2018 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren kanunla Tarım ve Orman Bakanlığı'nın sulama ve arazi toplulaştırma alanındaki yetkileri Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

Yapılan saha görüşmelerinde da tarımsal altyapı projeleri ile arazi toplulaştırma çalışmalarının birbiriyle uyumlu şekilde yürütülmesi gerektiği belirtilmiş, Bafra ovasında drenaj, kaba tesviye ve ağaç söküm çalışmalarının önemine vurgu yapılmıştır.⁶

3.1.5. Makine Kullanımı

Samsun ilinin tarımsal üretim potansiyeli yüksek olan bazı illerle karşılaştırılması Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Samsun ve Tarımsal Üretimi Yüksek Bazı İllerde Tarımsal Makine Sayıları

	Samsun			Manisa			Mersin		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Traktör	41.953	42.084	42.392	73.615	74.810	74.433	24.894	25.341	25.889
Biçerdöver	338	339	330	19	18	17	17	18	19
Gübre Dağıtım Makinesi	4.924	4.962	5.013	15.083	15.186	15.365	3.294	3.417	3.351
Ekim Makinesi	4.211	4.243	4.277	6.553	6.517	6.414	4.174	4.349	4.447
Pulluk	42.322	42.272	42.071	79.898	79.420	78.827	22.429	22.164	22.131

Kaynak: TÜİK, Tarımsal Alet ve Makine İstatistikleri

Tablo 3 incelendiğinde Samsun'un genel olarak tarımda makineleşme oranının yüksek olduğu görülmektedir. Traktör sayısı bakımından Samsun ili, Konya ve Manisa'nın başı çektiği listede ilk on sırada yer almaktadır. Bafra ilçesindeki traktör ve biçerdöver sayıları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Bafra İlçesindeki Tarımsal Makine Sayıları (2017)

	Samsun	Bafra	Bafra'nın Oranı (%)
Traktör	42.392	9.945	23.5
Biçerdöver	330	180	55

Kaynak: TÜİK, Tarımsal Alet ve Makine İstatistikleri

Samsun ilinde en fazla traktör 9.945 ile Bafra'da yer almaktadır. Biçerdöverde ise il toplamının % 55'i Bafra'da bulunmaktadır. Sonuç olarak Bafra ilçesinde makineleşme oranının iyi durumda olduğu söylenebilir.

⁵ Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

⁶ Samsun Büyükşehir Belediyesi, Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı

3.1.6. Örgütlenme

Bafra ilçesindeki tarımsal örgütlenme yapısına bakıldığında 9 adet yetiştirici veya üretici birliğinin ve 13 adet tarımsal kalkınma kooperatifinin olduğu görülmektedir. Bafra Ziraat Odası verilerine göre odaya aktif üye olan yaklaşık 20.000 kişi bulunmaktadır. İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre 2018 yılı itibarıyla Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıtlı üretici sayısı 6.276 olup, ÇKS'de kayıtlı arazi miktarı ise 344.945 dekadır. ÇKS'de kayıtlı arazi miktarı, toplam tarım alanının % 51'ini oluşturmaktadır.

Bafra'daki yetiştirici veya üretici birlikleri Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5: Bafra İlçesindeki Birlikler

Sayı	Birlik Adı
1	Arı Üreticileri Birliği
2	Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
3	Fındık Üreticileri Birliği
4	Kırmızı Et Üreticileri Birliği
5	Damızlık Manda Yetiştiricileri Birliği
6	Sebze Üreticileri Birliği
7	Süt Üreticileri Birliği
8	Tahıl Üreticileri Birliği
9	Tütün Üreticileri Birliği

Kaynak: Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

Bafra ilçesinde örgütlenme konusunda gündeme getirilen sorunların Türkiye genelinde var olan sorunlar olduğu değerlendirilmiştir. Bu kapsamda üretici örgütlenmesinde ortaya çıkan temel sorunlar şu şekilde sıralanmıştır;

- Örgütlenme konusunda üreticilerde yeterli bilincin olmaması,
- Daha önceki örgütlenme teşebbüslerinin iyi yönetilememesi sonucu örgütlenmeye yönelik olumsuz algının varlığı,
- Üreticilerde örgütlenme ile kısa vadede büyük gelir elde edileceği beklentisinin bulunması,
- Örgütlenmeye rağmen günlük çıkarlarla hareket edilmesi,
- Hasat öncesi satış (alivre satış) yöntemi ile üreticinin nakit ihtiyacının örgütlenmenin sağlayacağı getiriden önce karşılanması,
- Üreticinin meyve-sebze halinde ürününü bağımsız olarak nakite dönüştürebilmesi ve ihtiyaçlarını komisyoncular üzerinden karşılamayı tercih etmesi,
- Uzun yıllar devlet teşebbüsleri tarafından alımı yapılan tütün, fındık ve şekerpancarı dışında diğer ürünlere yönelik örgütlenme çalışmalarının uzun bir geçmişe sahip olmaması,

Örgütlenme konusundaki zafiyetler üreticinin ürününden hak ettiği değeri almasına ve rekabet etmesine engel olabilmektedir.

3.1.7. Gübre ve İlaç Kullanımı

Bafra'da zirai ilaç reçetesi yazma yetkisine sahip kişi sayısı 17 olup, bitki koruma ürünleri bayi sayısı 35'tir. Zirai mücadele makine-ekipman bayi sayısı ise 36'dır.

Bafra ilçesinde yoğun bir çeltik ekimi yapıldığından çeltik için kullanılan ilaç ve gübre miktarının fazla olduğu saha ziyaretleri sırasında ifade edilmiştir. Bununla birlikte ilaç kullanımında maliyetleri artırmamak adına önleyici amaçlı değil; belirti ortaya çıktıktan sonra tedavi edici amaçla ilaç kullanımının yapıldığı vurgulanmıştır. İlaç kullanımının en fazla zararlı otlarla mücadele amacıyla yapıldığı ilgili birlikler tarafından belirtilmiştir.

Bafra ilçesi Çarşamba'nın aksine sanayi tesislerine uzak bir tarımsal üretim alanıdır. Bu nedenle toprak kirliliği daha düşük düzeydedir. Karadeniz'in en büyük deltasının Bafra'da bulunması ve deltanın büyük bir kısmının koruma altında olması da Bafra'daki toprak kirliliğini önleyici bir durumu ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte ilçede taban suyunun yükselmesiyle yer yer tuzlanma olayları görülmeye başlanmıştır.

3.1.8. Bilgiye Erişim, Destekler ve Ar-Ge

Bafra ilçesinde yapılan görüşmelerde üreticilerin tarımsal bilgiye ulaşma konusunda sorun yaşamadığı belirtilmiştir. Bu kapsamda gerek İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün saha faaliyetleri ve destek ödemeleri, gerek Samsun Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı'nın çalışmaları, gerekse de ildeki Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun desteklerinden üreticiler bilgi alma imkânına sahip olmaktadır.

Bunun yanında başta OMÜ Ziraat Fakültesi, OMÜ Bafra Meslek Yüksekokulu Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü ve Karadeniz Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü olmak üzere kurumlar tarafından yürütülen Ar-Ge faaliyetleri de tarımsal bilgi üretimi ve yayımı açısından büyük önem arz etmektedir. OMÜ Ziraat Fakültesi Dekanlığı'na gerçekleştirilen ziyaret sırasında Ar-Ge faaliyetlerinden beklenen sonuçları almak için zirai üreticilerin de bu çalışmalara dahil olarak katkı sağlamanın faydalı olacağı ve bunun için de yurt dışındaki iyi uygulama örneklerinin ülkemizde de gerçekleştirilebileceği vurgulanmıştır. Bu gelişme için en önemli şart tarımsal üreticilerin yeterli büyüklüğe kavuşması ve işletme mantığıyla üretim yapılmasıdır. Bu nedenle arazi toplulaştırma çalışmaları büyük önem arz etmektedir.

İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre son 3 yılda genç çiftçi projesi ile destek alan 103 projenin dağılımı Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6: Bafra İlçesindeki Genç Çiftçi Projesinin Konu Bazında Dağılımı

Konular / Yıllar	2016	2017	2018
Büyükbaş - Sığır (6)	11	14	10
Büyükbaş - Manda (4+1)		3	6
Küçükbaş - Koyun (38+2 /35+2)	9	13	14
Küçükbaş - Keçi (35+2)		1	
Büyükbaş Hayvancılık Tesis Yapımı ve Hayvan Alımı (3)		2	
Arıcılık (40+Arı)		1	2
Mantarcılık (100 m ²)		1	3
Örtüaltı Tesisi (500 m ²)	4	4	4
İpekböceği			1
PROJE SAYISI	24	39	40
PROJE SAYISI TOPLAM	103		

Kaynak: Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

Tarım ve Orman Bakanlığının Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) kapsamında Bafra ilçesinde ekonomik yatırımlar kapsamında bugüne kadar 26 projeye yaklaşık 7 milyon TL'lik bir destek sağlanmıştır.

Tablo 7: Bafra KKYDP Ekonomik Yatırımlar

Etap No'su	Biten Proje Adedi	Gerçekleşen Hibeye Esas Proje Tutarı (TL)	Gerçekleşen Aynı Katkı Tutarı (TL)	Gerçekleşen Hibe Miktarı (TL)
2.Etap	2	681.822,00	0,00	340.911,00
3.Etap	5	1.710.366,00	0,00	855.183,00
4.Etap	4	1.952.556,00	0,00	976.547,00
5.Etap	6	2.444.926,00	1.009.533,00	1.300.472,00
7.Etap	3	1.732.736,65	60.855,56	866.368,33
8.Etap	5	3.683.089,20	2.068.061,07	1.841.544,60
9.Etap	1	1.880.572,78	161.907,79	940.286,38
TOPLAM	26	14.086.068,63	3.300.357,42	7.121.312,31

Kaynak: Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

Aynı programın makine-ekipman destekleri kapsamında Bafra'da 560 adet makine alımına yaklaşık 4 milyon TL'lik destek verilmiştir.

Tablo 8: Bafra KKYDP Makine-Ekipman Destekleri

Etap No	Adet	Hibe Tutarı (TL)
2007-3.ETAP	47	789.237
2008-4.ETAP	54	215.086
2009-5.ETAP	111	605.633
2010-6.ETAP	39	392.184
2011-7.ETAP	125	756.340
2012-8.ETAP	26	181.200
2013-9.ETAP	116	623.964
2014-10.ETAP	42	515.034
2007-2014 TOPLAM	560	4.078.678

Kaynak: Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

Bafra'da DOKAP desteklemeleri kapsamında 1'i devam etmekte olan toplam 4 ahır projesine yaklaşık 320.000 TL'lik destek sağlanmıştır. İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2017 yılı brifingine göre Bafra'da bitkisel üretime yönelik olarak 17,5 milyon TL'lik destek ödemesi gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ödemelerin 7,8 milyon TL'si hububat fark ödemelerine, 6,3 milyon TL'si Çevre Amaçlı Tarım Arazilerini Koruma (ÇATAK) Programına, 250 bin TL'si iyi tarım uygulamalarına ve 1,6 milyon TL'si de yem bitkilerine ödenmiştir. Hayvancılık desteklemeleri ise 2016 yılında toplam 7,1 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bafra'da desteklemeler kapsamında en dikkat çekici detay su ürünlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede 2009 yılında Bafra'da 937 bin TL ödeme yapılmışken; 2015 yılında yaklaşık 1,9 milyon TL ödeme yapılmıştır. Bu rakamın artmasında Derbent Baraj Gölünde yer alan balık işletmelerindeki artış etkili olmuştur. Bafra İlçesinde Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) tarafından 89 proje kapsamında 48,2 milyon TL yatırım yapılmış, 19,5 milyon TL tutarında hibe desteği sağlanmıştır. Bu yatırımların 80 tanesi tamamlanmış ve ödemeleri faydalanıcılara aktarılmıştır. 9 projenin yatırımlarının tamamlanmasının ardından hibe desteklerinin aktarımı tamamlanacaktır.

Tablo 9: IPARD Hibe Destekleri

SEKTÖRLER	Tamamlanan Yatırımlar	Devam Eden Yatırımlar	Toplam Yatırım (TL)	Ödenen Hibe (TL)	Ödenecek Hibe (TL)
Süt Üreten Tarımsal İşletmeler	4		8.631.202,27	3.563.749,48	
Et Üreten Tarımsal İşletmeler (Kanatlı Eti)	1		1.922.396,59	768.456,24	
Süt ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi		1	2.572.999,33		1.286.299,67
Su Ürünlerinin İşlenmesi		2	17.741.796,12		5.818.115,56
Meyve ve Sebzenin İşlenmesi	1		1.699.734,49	660.062,16	
Tıbbi ve Aromatik Bitki Yetiştiriciliği	62	3	5.681.208,32	2.435.685,11	331.994,03
Bal ve Diğer Arıcılık Ürünleri Üretimi	4		330.613,50	118.324,00	
Katma Değerli Ürünler Üretimi	7	2	8.839.472,36	2.968.092,77	1.228.253,10
Kırsal Turizm		1	199.250,00		98.091,36
Su Ürünleri Yetiştiriciliği	1		571.235,00	267.177,93	
Genel Toplam	80	9	48.189.907,98	10.781.547,69	8.762.753,72

Kaynak: TKDK Samsun Koordinatörlüğü

2012 yılı itibarıyla ÇKS'ye kayıtlı çiftçi sayısı 6.499, ödenen destek tutarı ise 2.4 milyon TL'dir. 2016 yılında ise 6.302 çiftçinin kayıtlı olduğu Bafra'da mazot, gübre ve toprak analiz desteği kapsamında ödeme yapılan tutar 3.3 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bafra'da ÇKS'ye kayıtlı çiftçi sayısı azalmasına rağmen destek tutarı artmaktadır. Bafra'daki saha çalışmaları sırasında destek ödemelerinin hesaplara geç yattığı ve bu uygulamanın bir çiftçi için ağır olduğu vurgulanmıştır.

Bafra'da 2009-2018 arasında toplam 38 tane Yatırım Teşvik Belgesi alınmış olup bu kapsamda toplam yaklaşık 320 milyon TL tutarında yatırım gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda gıda ürünleri alanında toplam 20,8 milyon TL tutarında 9 adet yatırım ve tarım-hayvancılık-su ürünleri alanında ise 21,5 milyon TL tutarında 5 adet yatırım gerçekleştirilmiştir.

OKA Proje Teklif Çağrılarında ilçede toplam 15 adet proje başarılı olmuştur. Bunların 7'si KOBİ, 1'i STK ve 7'si kamu kurumlarının yürüttüğü projelerdir.

İki altyapı projesi devam etmekte olup tamamlandığında ilçeye toplamda yaklaşık 4.08 Milyon TL hibeye karşılık, 7,78 Milyon TL'lik yatırım kazandırılmış olunacaktır. KOBİ projelerinden bir tanesi gıda sektörüne ilişkin olup 2011 yılında salça fabrikasına destek sağlanmıştır. 2017 yılı güdümlü proje destekleri kapsamında desteklenen "Kızılırmak Deltası Doğal Yaşam Eksenli Kalkınma Projesi", deltanın altyapısının geliştirilmesine odaklanan yaklaşık 7 Milyon TL bütçeli bir projedir. OKA'nın projeye sağladığı destek miktarı 5 Milyon TL'dir. Doğrudan faaliyet desteği programı kapsamında, "Yeşilirmak ve Kızılırmak Havzası Yaş Sebze ve İşleme, Paketleme, Depolama ve Pazarlama Tesisi Fizibilite Çalışması Projesi" ile "Kızılırmak Deltası Doğal Yaşam Eksenli Kalkınma Projesi Fizibilite Raporu ve Uygulama Projelerinin Hazırlanması Projesi" uygulanmıştır. Bu iki projeye verilen toplam destek tutarı 150 Bin TL'dir.

Söz konusu desteklemelerin dışında Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin uyguladığı 6 adet proje ile Bafra'da enginar, ceviz, romanov koyunu, çilek, arıcılık ve organik tarım konusunda deneme üretimleri gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında Karadeniz Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü bünyesinde çeşitli programlar kapsamında Bafra'ya yönelik yürütülen Ar-Ge projeleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 10: Bafra'ya Yönelik Tarımsal Ar-Ge Projeleri

PROJENİN ADI	PROJENİN TÜRÜ
Karadeniz Bölgesi İncir Seleksiyonu-II	TAGEM
Farklı Bitkilerin Yetiştirildiği Toprakların Sulama ve Drenaj Açısından Önemli Fiziksel ve Kimyasal Özelliklerinin Belirlenmesi ve Yapay Zeka Teknikleriyle Tahmini: Bafra Ovası Sağ Sahil Örneği	TÜBİTAK 1001
İnsansız Hava Araçlarına Bağlı Sensörler ve El Radyometreleri ile Sulama Programlama ve Verim Tahmininde Yeni Üç Boyutlu Bir Yaklaşım: Teori, Uygulama ve Doğrulama	TÜBİTAK 1001
Kiraz Ağaçlarına Şekil Vermede Göz Yönetimi Eğitim Projesi	EYYDB
Dallı Darının Adaptasyonu, Adaptasyon Haritalarının Oluşturulması, Mekanizasyon Karakteristiklerinin, Enerji Bilançosunun Belirlenmesi ve Biyoetanol Atıklarından Biyogaz Üretimi	TÜBİTAK 1003
Farklı Topoğrafik Pozisyonlarda Yer Alan Toprakların Jeobiopedolojik Özelliklerinin Belirlenmesi	DOKTORA
Towards a sustainable water use in Mediterranean rice-based agro-ecosystems	AB PRIMA

Karadeniz Bölgesinden Toplanan Yerel Ekmeklik Buğday Populasyonlarının Islah Çalışmalarına Yönelik Değerlendirilmesi	TAGEM
Bisküvilik kalitesi yüksek buğday çeşitlerinin geliştirilmesi ve yerel populasyonların bisküvilik kalitesi bakımından taranması	TÜBİTAK 1001
Yarı Kurak Bölgelerde Salçalık Biber Yetiştiriciliği Üzerine Mikro Havza Su hasadının Etkisi	BAP (DOKTORA)
Açıkta Yetiştiriciliğe Uygun F1 Hibrit Biber Çeşitlerinin Geliştirilmesi	TAGEM
Lahana Islahı Programları İçin Nitelikli Genitörlerin Geliştirilmesi ve Tohum Teknolojisi Projesi	TAGEM
Beyaz Baş Lahanada Nitelikli Hat ve Yerli Hibrit Çeşitlerin Geliştirilmesi	TÜBİTAK 1003
Ülkemizde tarımsal atıklardan elde edilen biyokömürün bağ alanlarında toprak kalitesi, sofralık üzüm verimi ve kalitesi üzerine etkileri ve bu atıkların biyogaz üretim potansiyelinin belirlenmesi	TÜBİTAK 1001
Bafra Ovasında Damla Sulama Sistemlerinin Teknik ve Ekonomik Performanslarının Belirlenmesi	TAGEM
Biochar uygulamasının ekim nöbeti sistemindeki bitkilerin verimine ve toprağın bazı fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerine etkisinin belirlenmesi	TAGEM
Patlıcan bitkisinin sulama programlamasının belirlenmesinde bulanık mantık uygulamaları	DOKTORA
Karadeniz Bölgesi'nde Buğday Ekiliş Alanlarında Görülen Septoria Yaprak Lekesi Hastalığının Yaygınlığı, Patotiplerinin ve Bazı Çeşit ve Hatların Reaksiyonlarının Belirlenmesi	TAGEM
Su Ürünleri Desteklerinin Etkilerinin Analizi	TAGEM-BSGM
Karadeniz Bölgesi Meyve Genetik Kaynakları Araştırmaları	TAGEM
Mera Islahı ve Amenajmanı 2018 Yılı Çalışmaları	BÜGEM
Karadeniz Bölgesi Yem Bitkileri Araştırmaları	TAGEM
Karadeniz Bölgesi Ekmeklik Buğday Islah Araştırmaları	TAGEM
Karadeniz Bölgesi Mısır Islah Araştırmaları	TAGEM
Karadeniz Bölgesi Kuru Fasulye Islahı Araştırmaları	TAGEM
Orta Karadeniz Bölgesinde Buğday Ekim Alanlarında Sorun Olan Yabani Hardal (Sinapis arvensis L.)'ın ALS Grubu Herbisitlere Dayanıklılığının Tespiti ve Haritalanması	TAGEM
Orta Karadeniz Bölgesinde Buğday Ekim Alanlarında Sorun Olan Matricaria chamomilla L. ve Sinapis arvensis L.' in Herbisitlere Dayanıklılık Durumlarının Tespiti	DOKTORA
Karadeniz Bölgesi Soya Islahı Araştırmaları	TAGEM
DOKAP Bölgesi Tarımsal Üretim ve Tarımsal Sanayi Yatırım Potansiyeli Araştırma Projesi	DOKAP
Karadeniz Bölgesi Çeltik Islahı Araştırmaları	TAGEM

Kaynak: Karadeniz Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü

3.2. Üretim

3.2.1. Bitkisel Üretim

Bafra ilçesi sahip olduğu verimli ve sulanabilir ovası sayesinde çok önemli bitkisel ürünlerin üretim merkezi olarak öne çıkmaktadır. Bafra ilçesindeki bitkisel üretim, tahıllar, sebzeler, meyveler, organik tarım, iyi tarım uygulamaları, örtü altı üretim, tıbbi ve aromatik bitkiler ve süs bitkileri başlıkları altında incelenmiştir.

i- Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler

Tarımsal alanların il genelinde %61'inin, Bafra'da ise %81'inin ayrıldığı tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim durumu Tablo 11'de yer almaktadır. Bafra ilçesindeki üretim değerlerine bakıldığında çeltik, tütün, buğday, mısır ve fiğ üretiminin ön plana çıktığı görülmektedir.

Türkiye çeltik tarımı için oldukça uygun ekolojiye sahip olmasına rağmen, sulama imkanlarının yetersizliği ve çeltik fiyatlarının istikrarsızlığı sebebiyle ekim alanları sınırlı kalmaktadır. Türkiye'de yapılan çeltik tarımını diğer bazı gelişmiş ülkeler (ABD, Avusturya, İtalya) ile karşılaştırdığımızda ekimden hasada kadar yapılan işlerin yürütülmesinde daha fazla işgücü harcandığı, bunun da üretim maliyetini arttırdığı görülmektedir. Türkiye, sürekli artan üretim miktarıyla gelecek yıllarda pirinçte kendi kendine yeter bir ülke olma yolunda ilerlemektedir. Türkiye'de pirinç üretimindeki artışın en önemli nedeni, özellikle son yıllarda önemli oranda artan verimliliğidir. Türkiye'nin 2000 yılında 604 kg/dekar olan çeltik verimi, 2017 yılında 822 kg/dekara çıkmıştır.

Tablo 11: Bafra İlçesinde Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler (2017)

Ürün Adı	Bafra'daki Üretim Alanı (Da)	Bafra'daki Üretim Miktarı (Ton)	Samsun'un Üretim Miktarı	Bafra/Samsun (%)	Samsun'un Türkiye'deki Sıralaması
Çeltik	118.732	97.291	133.038	73,1	2
Mısır (Dane)	23.225	14.763	74.945	19,7	15
Mısır (Silajlık)	45.115	195.575	750.990	26,0	9
Tütün	29.185	3.220	6.020	53,5	5
Buğday (Diğer)	199.977	66.741	314.977	21,2	15

Kaynak: Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü ve TÜİK Verilerine göre hazırlanmıştır.

Tablo 12: Türkiye'de Çeltik Üretim Miktarına Göre İlk 15 İlçe (2017)

	İlçe	Üretim Miktarı - Ton	Ekilen Alan - Dekar	Verim - Kg/Dekar
1	Edirne-İpsala	179.524	205.501	874
2	Samsun-Bafra	97.291	118.732	819
3	Edirne-Meriç	70.225	80.387	874
4	Balıkesir-Gönen	63.881	82.301	776
5	Çanakkale-Biga	52.997	65.000	815
6	Edirne-Uzunköprü	52.934	60.596	874
7	Edirne-Merkez	49.802	57.008	874
8	Balıkesir-Manyas	47.600	59.092	806
9	Edirne-Keşan	21.278	24.357	874
10	Sinop-Boyabat	17.326	21.982	788
11	Çorum-Osmancık	17.115	21.244	806
12	Edirne-Enez	16.746	19.280	869
13	Samsun-Alaçam	15.195	18.444	824
14	Çorum-Kargı	12.904	14.771	874
15	Samsun-Terme	10.706	15.757	679

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri

Dünya'da verim bakımından 4. ülke olmamıza ve son yıllarda çeltik verimi ve üretiminde önemli artışlar sağlamamıza rağmen henüz kendi iç tüketimimiz karşılanmamaktadır. Türkiye 1984 yılından beri çeltik ve pirinç ithalatçısı bir ülkedir. Yıllık pirinç tüketimimiz 700.000 ton civarındadır. Çeltik üretimimiz yıllık 900.000 ton olup %60 randıman hesabı ile pirinç üretimi yaklaşık olarak 540.000 ton olarak hesaplanabilir. Bunun için her yıl 150-200 bin ton ithalat yapılmaktadır.⁷ 2017 yılında pirinç ithalat miktarımız 165.000 ton olarak gerçekleşmiştir.⁸

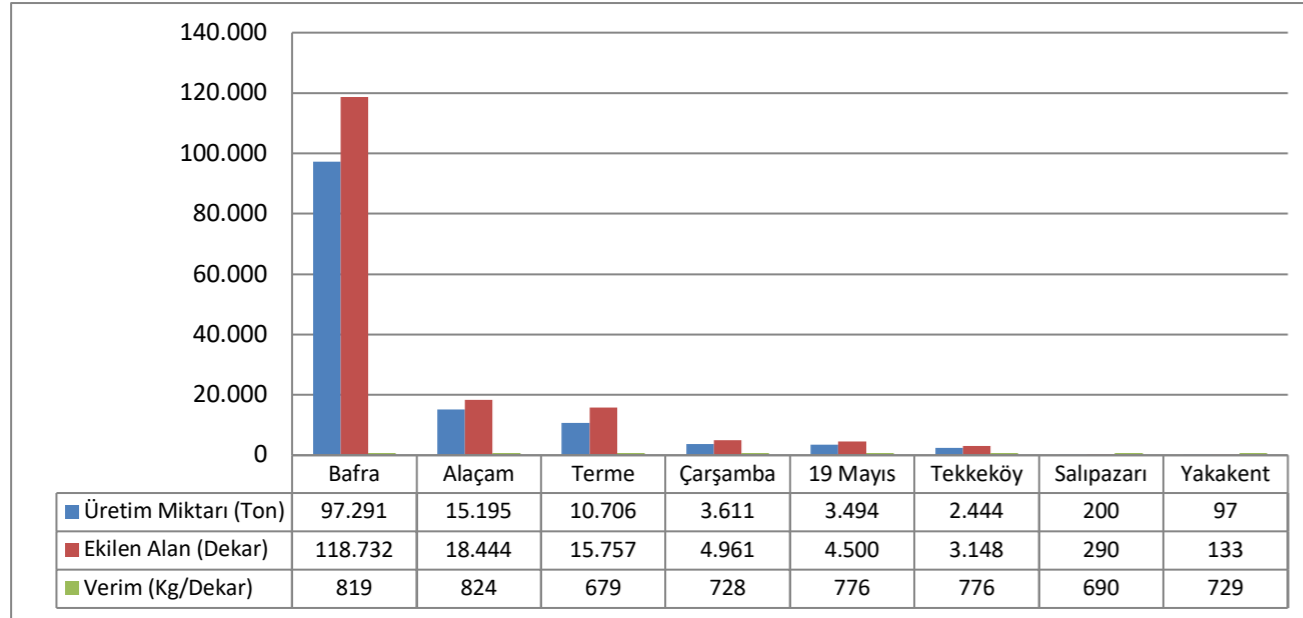
Son 15 yıllık süreçte Samsun'da çeltik üretim alanları artarken verimde de büyük değişimler yaşanmıştır. 2017 yılı verilerine göre Samsun 133.038 ton çeltik üretimiyle Türkiye'de üretim yapan 27 il arasında Edirne'nin ardından %15 payla 2. sırada yer almaktadır. Samsun'un 8 ilçesinde çeltik üretimi yapılmaktadır. Samsun'daki üretimin %73,13'ü Bafra'da gerçekleştirilmektedir.

2017 yılı rakamlarına göre Bafra, 2.212 ruhsatlı üreticisi⁹ ile 97.291 ton çeltik üretimi gerçekleştirmiştir. Bafra çeltik üretim alanları arasında Edirne'nin İpsala ilçesinin ardından 2. sırada gelmekte olup Türkiye üretiminin yaklaşık %11'ini karşılamaktadır. Samsun'da Bafra'yı 15.195 ton ile Alaçam ve 10.706 ton ile Terme takip etmektedir. En yüksek verim değerlerine de Alaçam ve Bafra'da ulaşılmaktadır.

⁷ Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun Tarımına Analitik Yaklaşım

⁸ TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

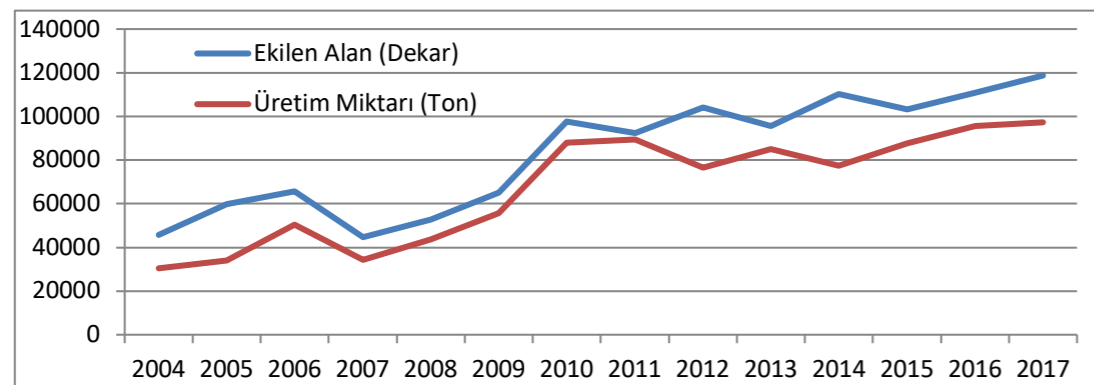
⁹ Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

Grafik 1: Samsun İlçeleri Çeltik Üretimi (2017)

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri

2004-2017 yılları arasında Türkiye’de çeltik üretimi % 83 artışla 490.000 tondan 900.000 tona çıkmıştır. Aynı dönemde Bafra’da üretim % 219 artışla 30.422 tondan 97.291 tona yükselirken, ekilen alanda %160 ve verimde ise %23’lük artış sağlanmıştır. Bu artışta çeltiğe sağlanan fark ödemesi desteği ve uygun fiyatlı sertifikalı tohumluğun etkisi bulunmaktadır.¹⁰

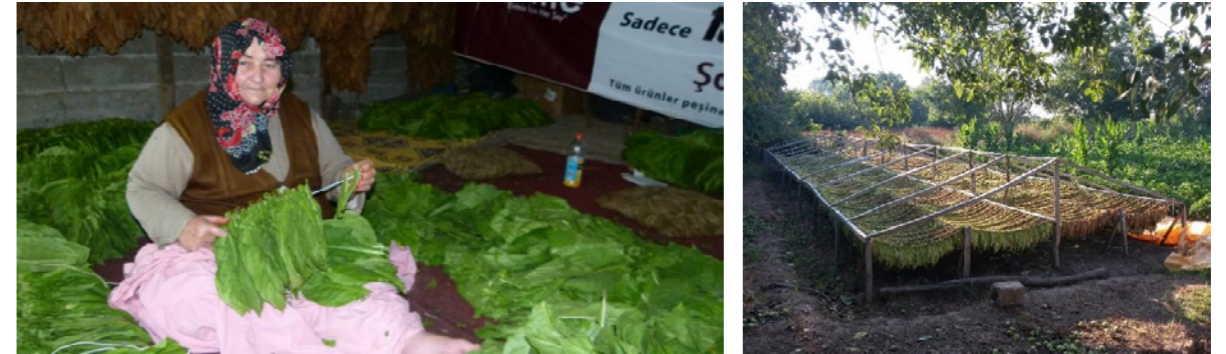
Grafik 2: Bafra Çeltik Üretimi (2004-2017)

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri

¹⁰ OKA, Samsun Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planı (2018-2023)

Bafra ovasının sahil tarafındaki arazilerindeki tuzluluk oranının yüksek oluşu bölgede yetiştirilen pirince ayrı bir lezzet katmaktadır. Hem bu toprak avantajı hem de üretim miktarı ve veriminin yüksek olmasına rağmen Bafra pirinci markalaşamamıştır. Bafra’da çeltik tarımındaki en önemli sorun pazarlama olarak karşımıza çıkmaktadır. Üretim miktarı çok daha düşük olmasına rağmen Terme pirinci piyasalarda daha fazla bilinir durumdadır. Saha görüşmelerinde, Bafra’da üretilen pirincin çoğunlukla toptan ticarete yönelik büyük paketlerde pazara sunuluyor olması markalaşma yolundaki engellerden birisi olarak vurgulanmıştır.

Marketlerde sunulacak 1-2 kg’lık raf ürünlerinin azlığı nedeniyle yörede pirinçten elde edilen katma değer düşük kalmaktadır. Bu tür raf ürünlerinin sunulabilmesi için mevcut ve yeni kurulacak tesislerde kurutma olanaklarının iyileştirilmesi ve lojistik ile pazarlama organizasyonlarının etkin bir şekilde kurulması gerekmektedir. Pilavlık pirinç dışında pirinç unu, nişasta vb. ürünlerin işlenmesi de yine katma değer artışı sağlayacaktır. Bunun yanında Bafra Ticaret Borsası tarafından başlatılan coğrafi işaret belgesi alınmasına yönelik çalışmaların tamamlanması ürünün tanıtımı açısından çok olumlu katkılar sağlayacaktır. Ancak coğrafi işaret belgesi alınmasındaki en önemli engel üreticiler tarafından yaklaşık 10 tane farklı çeşit tohum kullanıyor olmasıdır. Pirinçte markalaşmanın sağlanması açısından en önemli hususlardan biri bu üretim çeşitliliğinin azaltılmasıdır.¹¹

Bafra’da üretimi yoğunlaşan bir diğer bitkisel ürün tütündür. Samsun’da yaklaşık 150 yıldır tütün üretilmekte olup Türkiye’nin 3. Sigara fabrikası 1887 yılında Samsun’da kurulmuştur. Samsun, Osmanlı döneminde İzmir ve Manisa’dan sonra en fazla tütün yetiştirilen vilayet konumunda olmasının yanında, Samsun’da yetiştirilen tütünler Türkiye’nin ve Dünyanın en kaliteli tütünleri arasında yer almaktaydı. Tütün Samsun’u temsil eden sembol bir ürün iken aynı zamanda önemli bir ihracat ürünüydü. Tekel’in fabrikalarında çalışan binlerce işçi için Samsun göç alan bir ildi. Samsun’da her dört kişiden biri geçimini tütünden sağlamaktaydı.

Türkiye bölgesindeki en büyük yaprak tütün üreticisi olmasının yanı sıra en fazla tütün ihracatı yapan ilk 10 ülke arasında yer almaktadır. Tütün üretimi emek yoğun bir faaliyeti gerektirdiği için tarımsal alanda geniş bir istihdam olanağı sağlamış ve buna bağlı olarak geliştirilen politika ve uygulamalar uzun yıllar devlet tarafından desteklenmiştir. Ancak, zamanla üretim fazlası ve stok sorununun ortaya çıkması, destekleme politikasının gözden geçirilmesine neden olmuştur. Ülkemizde 2001 yılında çıkarılan yasayla tütün üretimine kota getirilmiştir. 2002 yılında destekleme alımları sonlandırılmış, sözleşmeli üretim modeline geçilmiştir. 2008 yılında ise TEKEL tüm varlıkları ile özelleştirilerek British American Tobacco Firmasına devredilmiştir.

19 Mayıs ilçesinde yer alan, yaklaşık 520 dönümlük arazi üzerine kurulu Samsun Fabrikası da bu kapsamda devredilmiş olup firma 2010 yılı itibariyle tüm üretim faaliyetlerini Samsun Fabrikasında birleştirmeye karar vermiştir.

¹¹ Milliyet Gazetesi, Bafra Pirincini Çok Çeşit Vuruyor, <http://www.milliyet.com.tr/bafra-pirincini-cok-cesit-vuruyor-samsun-yerelhaber-2614044/> (Erişim tarihi: 08.11.2018)

Çıkarılan yasalarla tütün artık çok dar bir alanda ve çok az sayıda yetiştirici tarafından üretilir olmuştur. Şark tipi tütünün en büyük özelliği diğer ürünlerin pek sevmediği kıraç – yamaç ve meyilli arazilerde sulanmadan yetişmesidir. Tütünün yerine bu topraklara hangi ürün ekilirse ekilsin ne yazık ki, tütünden elde edilen geliri elde etmek mümkün olmadığından çiftçi tütün ekmediği tarım arazisi için gelir kaybına uğramıştır. Bunun sonucunda göç tetiklenmiştir.

“Samsun Köylerindeki Göç Hareketleri ve Sebepleri” isimli araştırmaya göre göçü tetikleyen ekonomik nedenlerin başında şeker pancarı ve tütüne getirilen kotayla, tarım ürünleri girdisinin artması gelmektedir.¹²

Samsun 6.683 ton tütün üretimiyle Türkiye’de üretim yapan 28 il arasında Denizli, Manisa, Adıyaman ve Uşak’ın ardından 5. sırada yer almaktadır. Bu üretimin %97’si Bafra, Vezirköprü ve Alaçam ilçelerinde gerçekleştirilmekte olup Bafra 3.265 ton (%49) ile ilk sırada gelmektedir. Bafra’da tütün üretimi son yıllarda giderek azalmıştır. 2004-2017 yılları arasında ekilen alanda %60, üretim miktarında ise %29 oranında düşüş yaşanmıştır. Ancak halen yaklaşık 90 kırsal mahallede yaklaşık 2.900 üreticiyle tütün üretimi yapılmaktadır.¹³ Üretim genellikle Karadeniz sahil yolunun güneyinde yer alan mahallelerde yoğunlaşmıştır. 2017 yılında Bafra Ticaret Borsası bünyesinde tütün tescil işlemlerine başlanmış olup daha önce uygulanan %4 oranındaki stopaj, borsa tescilinde %2 oranına düşmüştür.¹⁴ İlçede yetiştirilen ürün tütün tüccarlarına satılmaktadır. Üretimin azalmasının ardından tüccarlar başka ülkelerde tütün ekimi yaptırmışlar ancak bölgedeki aromayı bulamayınca yeniden Bafra’ya dönüşe başlamışlardır. Yabancı sigara üreticileri sigara harmanlarını ıslah etmek aromatik özelliklerinden dolayı kalitelerini yükseltmek, lüks harmanların nefasetini artırmak, tok içimli çeşitler yapmak maksadıyla bu tütünü talep etmektedirler.¹⁵

Bafra’da ayrıca Türkiye’nin ilk tütün müzesi 2018 yılında Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından hizmete açılmıştır. Müzede tütünün tohum halinden sigara haline gelişi, geçirdiği evreleri içeren bir süreç sergilenmektedir. Bu hem görsel anlatım hem de canlandırmalarla yapılmakta ve teknolojinin bütün imkanlarından yararlanılmaktadır.

Büyükbaş hayvancılığımızın gelişmesi için iyi bakım ve beslenme imkanlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Kaba yem üretiminin de artırılması bu nedenle önem arz etmektedir. Türkiye’de yem bitkileri yetiştiriciliğine alan bazlı desteklemeler sağlanmaktadır.

Samsun’da yem bitkilerine sağlanan desteklerin de etkisiyle özellikle silajlık mısır, fiğ, yonca ve fiğ ekim alanlarında önemli artışlar yaşanmıştır.¹⁶ Yem bitkileri arasında Bafra’da 150.00 ton ile fiğ (adi) ve 195.575 ton ile silajlık mısır öne çıkmaktadır. Fiğ (adi) üretiminde Bafra Türkiye’nin %5,53’lük üretimini karşılamaktadır. Bunlar dışında 9.000 ton fiğ (Macar), 4.380 ton yonca, 1.395 ton sorgum, 945 ton bezelye (yemlik), 500 ton korunga ve 419 ton triticale üretimi bulunmaktadır.

Hayvancılık ve balık yemi açısından önem arz eden soyanın üretimi ise oldukça düşük olup 550 ton civarındadır. Saha görüşmeleri sırasında soya üretiminin özellikle Çarşamba ve Terme ilçelerinde artırılmasının il hayvancılığı açısından faydalı olacağı belirtilmiştir. Ayrıca sulanabilir ovaya rağmen yem bitkileri üretiminin istenilen düzeyde olmadığı ve dışarıdan kaba yem tedarik edildiği ifade edilmiştir.¹⁷ Silajlık ve dane mısır üretimindeki potansiyel karma yem üretimi konusunda önemli bir avantaj olarak göze çarpmaktadır.

¹² Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun Tarımına Analitik Yaklaşım

¹³ Bafra Ziraat Odası

¹⁴ Bafra Ticaret Borsası

¹⁵ Dünya Gazetesi, Bafra Tütünü Yeniden Revaçta, <https://www.dunya.com/sectorler/tarim/bafra-tutunu-yeniden-revacta-haberi-217171> (Erişim tarihi: 29.10.2018)

¹⁶ OKA, Samsun Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planı (2018-2023)

¹⁷ Bafra Süt Üreticileri Birliği

ii- Sebze

Türkiye yaklaşık 30.8 milyon tonluk sebze üretimi ile Dünya’da Çin, Hindistan ve ABD’den sonra 4. sıradadır. Ülkemiz sebze tarımında son 20 yılda; ekim alanlarında %36, üretim miktarında %85 ve verimde %38’lik artış kaydedilmiştir. Samsun ili ise iklim ve toprak özellikleri ile sebze tarımının merkezi haline gelmiştir. Samsun dünyada özellikle kışlık sebze üretiminde mukayeseli üstünlüğe sahip konumdadır. Diğer sebze alanlarında aşırı sıcaklık gibi

olumsuzluklardan dolayı üretim yapılamadığı zamanlarda Samsun’da ekolojik avantajlar nedeniyle üretim devam etmektedir. Samsun ilinde 2017 yılı verilerine göre yaklaşık 374.856 dekar alanda 1.162.037 ton sebze üretimi gerçekleştirilmiştir.¹⁸ Samsun ve Bafra’nın sebze üretim değerlerine Tablo 13’te yer verilmiştir. Samsun ülke genelinde; biber, lahana, marul, barbunya, taze fasulye ve kırmızı pancar üretiminde birinci, turp üretiminde ikinci, patlıcan ve pırasa üretiminde ise üçüncü sırada yer almaktadır.¹⁹

Tablo 13: Bafra İlçesinde Sebze Üretim Miktarları (2017)

Ürün Adı	Bafra'daki Üretim Alanı (Da)	Bafra'daki Üretim Miktarı (Ton)	Samsun'un Üretim Miktarı	Bafra/Samsun (%)	Samsun'un Türkiye'deki Sıralaması
Domates (Sofralık)	3.505	14.279	151.492	9,4	12
Patlıcan	2.014	8.070	60.820	13,3	3
Hıyar (Sofralık)	445	2.310	40.326	5,7	7
Biber (salçalık, kapy)	28.000	92.400	94.663	97,6	5
Biber (Çarliston)	1.800	5.580	51.190	10,9	2
Biber (Dolma)	1.000	3.000	39.879	7,5	3
Lahana (Karayaprak)	247	247	30.905	0,8	1
Lahana (Beyaz)	24.000	96.000	107.859	89,0	1
Lahana (Kırmızı)	24.500	110.250	111.922	98,5	1
Pırasa	5.000	17.500	24.572	71,2	2
Karpuz	12.000	84.000	145.675	57,7	7
Kavun	9.500	34.200	65.325	52,4	7
Marul (Kıvrık)	6.675	6.675	19.890	33,6	1
Ispanak	6.500	9.750	17.748	54,9	3
Karnabahar	8.700	18.270	18.414	99,2	5
Brokoli	2.500	2.750	2.755	99,8	6

¹⁸ Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun İlinde Sebze Üretim Sektörü

¹⁹ Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, 2017 Çalışma Raporu

Kabak	500	1.050	2.695	39,0	17
Enginar	153	306	306	100,0	13
Bezelye	400	440	1.288	34,2	14
Kereviz (Kök)	80	168	168	100,0	10
Pazı	50	50	150	33,3	5
Semizotu	75	113	120	94,2	6
Turp (Kırmızı)	1.450	5.075	5.992	84,7	2
Turp (Beyaz)	1.520	5.320	5.407	98,4	1
Mantar (Kültür)	-	24	181	13,3	14

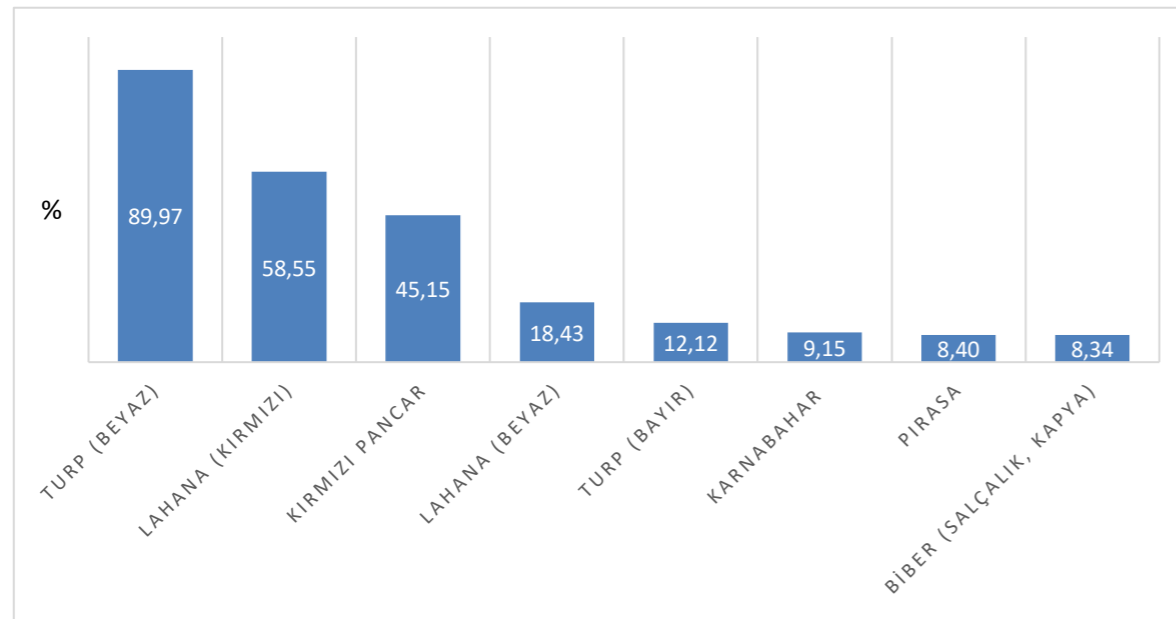
Kaynak: Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü ve TÜİK Verilerine göre hazırlanmıştır.

Bafra ilçesi ise özellikle kışlık sebze üretiminde uzmanlaşmış durumdadır. İlçede ekim alanı ve üretim miktarı açısından salçalık biber, lahana, karnabahar, marul, ıspanak, pırasa, domates, brokoli, barbunya, karpuz ve kavun ön plana çıkmaktadır.

İlçe turp, lahana, kırmızı pancar, karnabahar, pırasa ve salçalık biber (kapy) üretiminde ülke içinde yüksek paya sahiptir.

İl genelinde sebzelere ayrılan tarımsal alanların oranı %7 iken, bu oran Bafra'da %13 seviyesindedir. Ancak bu oran 2004-2017 yılları arasında Bafra'da yaklaşık %50 oranında azalmıştır. Bafra'da çeltik ekim alanlarının her geçen yıl artması sonucu sebze ekiliş alanları azalmakta ve neticesinde taban suyu seviyesi yükselmektedir.²⁰ Ancak aynı dönemde sulama imkanlarının gelişmesi sonucunda elde edilen yüksek verim sayesinde üretimde %88 artış sağlanmıştır.

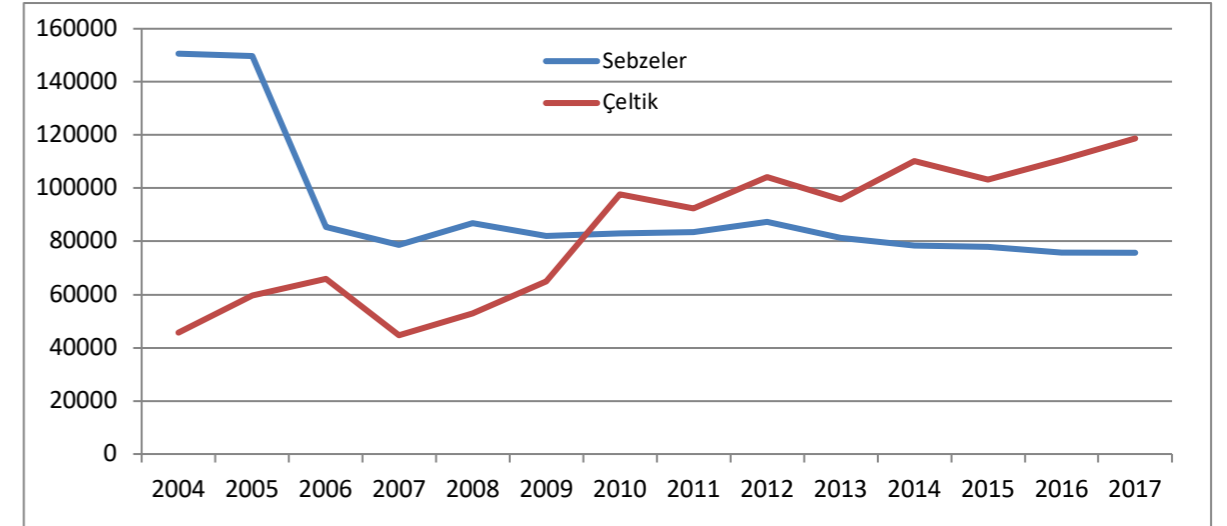
Grafik 3: Bafra'nın Ülke Üretimindeki Payı Yüksek Olan Sebzeler (2017)

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri

²⁰ Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, Bafra İlçesinin Tarımsal Analizi

Grafik 4: Bafra Sebze ve Çeltik Ekim Alanları Değişimi (2004-2017)

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri

Son yıllarda Samsun ilinde yıldan yıla artan kapy üretimini önemli bir trend yakalamıştır. Özellikle Bafra ovasında oldukça geniş bir ekim alanı bulan kapy ülkemizde iç piyasada geniş bir pazar bulmuştur. Kapy biberde ülkemiz iç tüketiminin önemli bir miktarı Samsun ili tarafından karşılanmaktadır. Ancak bu miktarlardan daha fazla üretim yapmaya elverişli potansiyelin bulunduğu bilinmektedir.

Samsun ilinde üretilen kapyanın %97'si Bafra ilçesinde üretilmektedir. Bafra'da başat ürünlerden biri olan kırmızı kapy biberin yıllık üretimi 92.400 tondur. Bafra Ovasında yetiştirilen kapy, salça ve közleme olarak işlenmesi için başta Çanakkale ve Kahramanmaraş olmak üzere bazı diğer illerdeki fabrikalarda kolaylıkla alıcı bulabilmektedir. Kapy biber Bafra'da faaliyette bulunan salça fabrikasıyla birlikte daha fazla değer kazanmış ve üretim miktarı ve alanları artmaya başlamıştır. Bafra ovasında yetiştirilen 3,5-4 kg kapy biberden 1 kg salça üretilmektedir. Salça için rengi koyu kırmızı, et kalınlığı fazla olan biberler tercih edilmektedir.

Közlemelik olarak ise yassı ve parlak olanlar tercih edilmektedir. Bafra Ovasında yaklaşık 20 köyde salçalık kapy biber üretimi yapılmaktadır. Damlama sulama ile yetiştiricilik yapıldığında ve uygun gübreleme ile hasat periyodu 20 gün kadar erkene alınabilmekte, kalite ve rekolte yükselmektedir. Kapy biberin verim artışında yetiştirme alanlarındaki artış, damla sulama sistemlerinin adaptasyonundaki yaygınlık ve yetiştiricilikte teknik desteklerin seviyelerinin yüksek olmasının önemi büyüktür.

Son yıllarda kopya biberin hem yurt içinde tüketiminde hem de ihracatında artış olması üretim alanlarının artmasına sebep olmuştur. Ancak 2003 yılına kadar tüm Avrupa'ya ülkemizin tanıttığı ve adeta tekel konumunda olduğumuz bir ürün olan kopya biberin pazarını Fas'a kaptırmış durumdayız.²¹

iii- Meyveler

Son yıllarda Samsun ilinde meyvecilik alanında atılan önemli adımlardan biri de tarım havzalarının temelini oluşturacak olan kapama meyve bahçesi tesisi ve bodur-yarı bodur meyve yetiştiriciliğidir. Bu amaçla Samsun'da meyvecilik tarım havzaları oluşturulmaya çalışılmaktadır. Yapılan meyvecilik havzaları tespit çalışmaları çerçevesinde bazı üretim bölgeleri tespit edilmiş ve buralarda bodur cins meyve fidanları ile çiftçilerin bahçe temin etmesi teşvik edilmiştir. Meyvecilik alanlarının yaygınlaşma eğiliminde olduğu görülmektedir. Son yıllarda özel sektörde SAMMEY başta olmak üzere birçok yatırımcı Samsun ilinde yöreye uygun çeşitlerle oluşturulan bodur ve yarı bodur meyve bahçeleri meyve ihracatçısına ve meyve suyu sektörüne önemli üretim potansiyeli ve hammadde kaynağı oluşturmaya başlamıştır.²²

Tablo 14: Bafra İlçesinde Meyve Üretim Miktarları (2017 Dönemi)

Ürün Adı	Bafra'daki Üretim Alanı (Da)	Bafra'daki Üretim Miktarı (Ton)	Samsun'un Üretim Miktarı	Bafra/Samsun (%)	Samsun'un Türkiye'deki Sıralaması
Fındık	22.120	2.710	96.240	2,8	2
Şeftali	61	132	19.653	0,7	8
Kivi	30	45	3.925	1,1	4
Ceviz	2.156	129	2.309	5,6	36
Trabzon Hurması	-	20	712	2,8	15
Armut	110	1.896	8.772	21,6	7
Kiraz	100	198	2.331	8,5	37
Nar	34	45	328	13,7	29
Dut	-	180	2.102	8,6	7
Elma	357	3.981	20.049	19,8	4 ²³

Kaynak: Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü ve TÜİK Verilerine göre hazırlanmıştır.

2004-2017 yılları arasında meyvelere ayrılan alan Samsun'da %12 oranında artarken, aynı dönemde Bafra'da %114 artış yaşanmıştır. Ancak halen il genelinde meyvelere ayrılan tarımsal alanların oranı % 26 iken, bu oran Bafra'da % 4 seviyesindedir. Bafra ilçesi ve Samsun genelinde yetiştirilen meyvelerin üretim durumu Tablo 14'te görülmektedir. Tahıllar ve sebzelerin aksine Bafra'da yetiştirilen hiçbir meyvenin ülke içindeki payı %1'i geçmemektedir. Bafra'da üretim miktarı açısından öne çıkan ürünler 3.981 ton ile elma, 2.710 ton ile fındık ve 1.896 ton ile armuttur. Samsun'da üretilen elmanın yaklaşık %30'u, çileğin %28'i ve armutun %22'si Bafra'da üretilmektedir. Samsun'da üretimi yoğunlaşan şeftali ve kivi üretim miktarları Bafra'da nispeten düşüktür. Samsun'un Türkiye üretiminde ikinci sırada olduğu fındıkta ise Bafra'nın il içindeki payı %3 civarındadır. Saha görüşmelerinde fındık yetiştirilen orta kuşak ve yüksek kuşakta bulunan köylerde sulama sorunlarının mevcut olduğu ve bu durumun verimi etkilediği bildirilmiştir.

²¹ Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun İli Kopya Biber Sektör Raporu

²² Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun Tarımı ve Tarımsal Yatırım Potansiyeli

²³ Samsun'un elma üretimindeki sıralamaları şu şekildedir; Diğer: 4, Starking: 8, Golden: 9, Amasya: 25, Grannysmith: 32

Bunun yanında kırsalda genç nüfusun azalması nedeniyle fındık bahçelerinin bakımının yeterince yapılamadığı belirtilmiş ve yaşlı vatandaşlarımıza ait fındık bahçelerinin bakımını yapacak bir kamu işletmesinin kurulması önerilmiştir.²⁴

İlçeye bağlı Köseli köyünde yaklaşık 300 dönümlük bir alan üzerinde bulunan ve Türkiye'nin ilk fındık çiftliği olan Köleoğlu Çiftliği'nin kurulmasına 2015 yılında başlanmıştır. Çiftlik, 22.11.2017 tarihinde, Samsun İl Müdürlüğü'nden almış olduğu fidan üretici belgesi ile ülkemizde bir ilki gerçekleştirerek fındık fidanı üretimi yapmaktadır. İşletmede, ülkemiz fındık yetiştiriciliğindeki geleneksel üretim teknikleri yerine, modern ve makinalı üretim tekniği kullanarak birim alandan daha fazla ürünü en düşük maliyetle almak amaçlanmaktadır.

Damla sulama sisteminden, hastalık ve zararlılarla mücadele, toplama, harmanlama, kurutma ve depolama tamamen makinelerle yapıldığı işletmede 2017 yılında kilogram fındığın maliyeti dolar üzerinden 65 centtir. 7 metre aralıklarla dikilen tek dal sistemi ile 5.250 foşa çeşidi fındık fidanını 2016 yılının ortalarına kadar diken işletme 2021 yılında dönüm başına 450 kg hasat elde etmeyi hedeflemektedir.²⁵

iv- Organik Tarım

2009 yılından itibaren organik tarım yapan çiftçilere yapılan destekteki artış, yem bitkileri ve hububat başta olmak üzere tarla bitkileri grubundaki organik üretimi artırmış, ancak bu ürünlerin birçoğu organik ürün olarak pazarlanamadığından, sektörün ticaret boyutu arzu edildiği şekliyle gelişmemiştir. Bunun yanında büyük şehirler başta olmak üzere sayıları 22'yi bulan organik pazarlar, iç tüketime olumlu katkılar sağlamıştır.

Ülkemiz uygun ekolojisiyle organik tarım açısından çok avantajlı konumda olmakla birlikte, organik tarımın gelişimini kısıtlayan sorunlar da mevcuttur. Tarım işletmelerinin küçük ölçekli olması, arazinin parçalı ve dağınık olması bireysel üreticinin sertifikasyon maliyetini artırmaktadır. Bu nedenle, küçük üreticiler daha çok aracı tüccar, işleyici ya da pazarlayıcı firmalar ile sözleşme yaparak, grup içerisinde üretim yapmaktadır. Bu modelde, üretici başına düşen kontrol ve sertifikasyon ücreti azalırken, sözleşmenin geçerliliği veya sertifikanın sahipliği konusunda ciddi sorunlar da yaşanmaktadır. Ticari kaygılardan dolayı alım ve satım garantisi içermeyen bu sistemde, bireysel sertifikaya sahip olmayan üretici kalan ürününü pazarlarken sorun yaşamakta sertifika sahibinin izni olmadan ürününü organik olarak pazarlayamamaktadır. Bu durum, ürünün maliyetinin altında konvansiyonel olarak satılmasına neden olmaktadır. Ayrıca organik tarımda üretici örgütlenmesinin yetersiz olması ve alternatif pazarlara erişimde yaşanan sorunlar, küçük üreticinin organik üretimden vazgeçmesine neden olmaktadır.²⁶

²⁴ Samsun Ziraat Odası

²⁵ ŞG Köleoğlu Ltd. Fındık Çiftliği, <http://sgkciftlik.com/> (Erişim tarihi: 02.11.2018)

²⁶ Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun İlinde Sebze Üretim Sektörü

"Organik Tarımın Güneşi Samsun'dan Doğacak" sloganı ile yola çıkan Samsun'da organik tarım başta fındık, yumurta, beyaz et ve süt olmak üzere bazı meyve ve sebze türlerinde olmak üzere birçok üründe sertifikalı olarak yapılmaktadır.

Bafra toplam 66 üretici tarafından 12.058 dekar alanda yapılan toplam 8.232 ton organik üretim miktarıyla Samsun ilinde ilk sırada yer almaktadır. Bafra'yı Çarşamba, Terme ve 19 Mayıs ilçeleri takip etmektedir.

Tablo 15: Samsun İlçeleri Organik Üretim Değerleri (2017)

İlçe	Köy/Mah. Sayısı	Üretici Sayısı	Üretim Alanı (da)	Tahmini Üretim (kg)
Alaçam	2	2	274	136.819
Asarcık	1	1	5	924
Atakum	8	66	1.520	369.613
Ayvacık	19	128	3.807	765.709
Bafra	20	66	12.058	8.232.942
Canik	5	13	508	181.859
Çarşamba	43	632	15.766	3.189.554
Salıpazarı	5	14	356	58.320
Tekkeköy	16	88	2.720	484.503
19 Mayıs	17	220	5.428	1.208.832
Terme	46	211	6.790	1.506.698
TOPLAM	182	1.441	49.233	16.135.774

Kaynak: Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun İlinde Sebze Üretim Sektörü

Bafra'da organik tarımın gelişimi açısından OMÜ işbirliğiyle yürütülen "Sürmeli Organik Tarım Köyü Projesi" dikkati çekmektedir. 2010 yılında Sürmeli köyünde 15 çiftçiyle başlanan projede şu an 34 çiftçi organik üretim yapmaktadır. Ürünlerin pazarlanması için Sürmeli Köyü Organik Pazarı 2014 yılında oluşturulmuştur. Sürmeli köyünde üretilen ürünler Türkiye'deki diğer organik pazarlara da gönderilmektedir.

Ülkenin en büyük organik çeltik üreticisi olan "Yeşil Küre" işletmesi, organik ürün pazarlayan markaların en önemli tedarikçilerindedir. Bununla beraber, mısır, buğday, kanola, soya, fiğ, yonca, tritikale gibi yem bitkileri de üretmekte, organik büyükbaş yemlerinin tamamını kendi üretiminden sağlamaktadır.

Firma ayrıca ülkemiz organik yumurta üretiminin %55'ini, organik beyaz et üretiminin ise % 50'sini karşılamaktadır. Firmanın ürünleri ABD, Katar, S.Arabistan gibi ülkelere de ihraç edilmektedir. Firma Bafra ovasında organik tarıma geçiş için çok güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Özellikle çeltik üretilen Kızılırmak deltasında organik tarıma geçilmesi sulak alanların pestisitler ve kimyasallardan korunması açısından büyük önem arz etmektedir.

v- İyi Tarım Uygulamaları

Samsun'da İyi Tarım Uygulamaları (İTU) çalışmaları 2017 yılı içerisinde; Çarşamba, Terme, Bafra, Alaçam, 19 Mayıs ve Yakakent İlçelerinde yazlık sebze, kışık sebze, tarla ürünleri, meyve ve su ürünlerinde yapılmıştır. Bireysel ve üretici gruplarında yaklaşık 134.232,334 da alanda 2005 üreticide, Su Ürünleri yetiştiriciliğinde ise toplamda 6.584 ton kapasitede, 6.042 ton üretim ile 6 işletmede İyi Tarım uygulamaları çalışmaları gerçekleştirilmiştir.²⁷ Bafra'da 864 çiftçi iyi tarım uygulaması gerçekleştirmektedir. İyi tarım uygulamaları kapsamında 78.345 da arazi ekilmektedir. Bu alanın %6,7'si yazlık sebzelere, %11,1'i kışık sebzelere, %81,9'u tahıllara ayrılmış durumdadır.²⁸ Bu veriler ışığında ilerleyen dönemde iyi tarım uygulamaları vasıtasıyla sözleşmeli çiftçiliğin artacağı düşünülmektedir.

vi- Örtü Altı Üretim

Bafra ilçesindeki örtü altı tarım alanları gösteren Tablo 16 aşağıda yer almaktadır.

Tablo 16: Bafra İlçesinde Örtü Altı Tarım Alanları (Da)

	2015	2016	2017
Alçak Tünel	0	0	0
Cam Sera	0	0	0
Plastik Sera	20,9	22,3	22,3
Yüksek Tünel	79	80	84
TOPLAM	99,9	102,3	106,3

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri

Tablodan anlaşılacağı üzere Bafra'da örtü altı üretimi yaygın değildir. Toplam 106 dekar örtü altı tarım alanının % 79'u yüksek tünelde yapılan sebze üretimine, %21'i ise plastik seralarda yapılan süs bitkisi yetiştiriciliğine ayrılmıştır. Yıllar içindeki artış çok kısıtlı kalmıştır. 2017 yılı itibarıyla Samsun'daki toplam örtü altı tarım alanı 13.291 da olarak tespit edilmiştir. Samsun ili 2010-2017 yılları arasındaki ortalama örtü altı tarım alanı büyüklüğü bakımından Antalya, Mersin, Adana ve Muğla illerinin ardından 5. sırada yer almaktadır. Bafra ilçesindeki örtü altı alanları Samsun'daki toplam alanların %1'ini bile oluşturmamaktadır. İlde örtü altı tarım alanlarında Çarşamba % 92,3 payla ilk sırada gelmektedir.

Örtü altı tarım alanlarında üretilen ürünler sebzeler, meyveler ve süs bitkileri olarak 3 grupta toplanmaktadır. Bafra'da en yaygın örtü altı tipi olan yüksek tünelde 2017 yılında 1.435 ton sebze üretimi yapılmıştır. Bu üretimde 1.170 tonla sofralık hıyar önde gelmektedir. Diğer üretilen sebzeler kıvrıcık marul, patlıcan ve sofralık domatestir. Bafra'nın Samsun'un örtü altı sebze üretimindeki payı ancak %1,8'dir.

Bafra ilçesinde ve Samsun ilinde istatistiklere yansıyan örtü altı meyve üretimi bulunmamaktadır. Bafra ilçesinde bulunan plastik seralarda ise süs bitkileri üretimi yapılmakta olup bu konuya ilişkin verilere raporun süs bitkileri başlığı altında yer verilmiştir. Bafra'da örtü altı üretimi ve tarımdan elde edilen geliri artırmak adına Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (Sera) kurulum çalışmaları devam etmektedir. Sera OSB'de fide, tohum, sebze, meyve ve çiçek üretimiyle ilgili çalışmalar yapılması hedeflenmektedir. Bafra OSB'nin yanındaki 1.194 dönümlük araziye inşa edilecek Sera OSB'nin Bafra'da seracılığın ve tarımın gelişiminde çok büyük katkıların olacağı değerlendirilmektedir.

²⁷ Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun İlinde Sebze Üretim Sektörü

²⁸ Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

2018 yılında Bafra'da fide ve tohum üretimi yapmak amacıyla Japon "United Genetics" firması Türkiye ortağına SERA OSB yanında bulunan 288 dönüm arazi yatırım teşvik belgesi kapsamında 49 yıl süreyle tahsis edilmiştir. Söz konusu yatırım Sera OSB'de yer alacak yatırımcılar için de örnek teşkil etmesi açısından önemlidir. Projede inşaat çalışmaları devam etmekte olup işletme 2019 yılı başında fide üretimi ve Ar-Ge çalışmalarıyla faaliyete geçecektir. Proje sayesinde çiftçi ihtiyacı olan kaliteli fideye daha uygun maliyetle direkt olarak ulaşabilecek, çevre köylerden onlarca kişi işçi olarak çalışacak ve dışarıdan bölgeye ciddi bir nakit akışı sağlanacaktır. Gelecek dönemler için şirket bu arazi üzerinde yeni yatırımlar planlayarak ithalatı azaltacak, ihracatı artıracak şekilde yurtiçi ve yurtdışında satmak için tohum üretimine başlayacaktır.²⁹

vii- Süs Bitkileri

Türkiye'de 28 ilde süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Üretim en fazla yapıldığı iller sırasıyla İzmir, Sakarya, Antalya, Yalova, Bursa ve Isparta'dır. Akdeniz, Ege ve Marmara Bölgelerinin yanında Karadeniz bölgesi de iklim özellikleri bakımından süs bitkileri üretimi için uygun ekolojiye sahip bir bölgedir. Süs bitkilerinin parçalanmış arazileri en iyi değerlendiren, az yatırımla aile bireylerine iş imkanı yaratan özellikleri, Karadeniz Bölgesi için uygun olduğunu göstermektedir.

Samsun'da süs bitkileri üretiminde öne çıkan ilçeler Bafra ve 19 Mayıs'tır. Bu ilçelerde süs bitkisi üreten 6 işletme bulunmaktadır. Ondokuzmayıs ilçesinde faaliyet gösteren Vedat Aydın, Büyükşehir Belediyesi'nden aldığı desteklerle Karadeniz Bölgesi'nin en büyük kesme çiçek yetiştiricisi konumuna ulaşmıştır. Büyükşehir Belediyesi'nden aldığı sera ve fidan destekleri ile üretim kapasitesini iki katına çıkaran Aydın, yılda yetiştirdiği 1.5 milyon adet kesme gülü yurt içine pazarlamaktadır.³⁰

Tablo 17: Bafra İlçesinde Üretimi Yapılan Süs Bitkileri (2017)

Süs Bitkileri	Ekilen Alan (m ²)	Toplam Üretim Miktarı (Adet)	Örtü Altı Üretim Miktarı
Dış Mekan Süs Bitkileri	37.000	2.940.500	2.887.500
Gerbera, Kesme	250	1.000	1.000
Gül, Kesme	5.000	12.500	12.500
Gypsohilla, Kesme	1.000	700	700
Kasımpatı (Krizantem), Kesme	3.500	140.000	140.000
Statice, Kesme	2.000	8.000	-
Şebboy, Kesme	2.000	12.000	12.000

Kaynak: Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

²⁹Bafra Kaymakamlığı, <http://www.bafra.gov.tr/united-genetics-turkiye-karadeniz-bolge-mudurune-kaymakamimiz-sayin-ali-fuat-turkel-terafindan-sera-osb-tapu-senedi-takdim-edildi> (Erişim tarihi:13.11.2018)

³⁰ Samsun Büyükşehir Belediyesi, <https://www.samsun.bel.tr/haber-detay.asp?haber=2924-buyuksehirden-destek-aldi-karadenizin-lideri-oldu>

Bafra'da plastik seralarda dış mekan süs bitkileri (ağaç-ağaççıklar, çalılar, sarılıcı-tırmanıcı bitkiler, yer örtücü bitkiler, mevsimlik çiçekler, soğanlı bitkiler ve çim bitkileri) üretimi yapılmaktadır. Bunlar dışında kesme gül, gerbera, gypsohilla, kasımpatı, şebboy yetiştirilmektedir. Samsun ilinin örtü altı çiçekçilik üretiminin yaklaşık %84'ü Bafra'dan karşılanmaktadır.

Samsun'da üretilen süs bitkilerinin pazarlanabilmesi için SS Flora Çiçekçilik Üretim ve Pazarlama Kooperatifine ait 1981'de kurulan bir çiçek mezatı bulunmaktadır. Tekkeköy ilçesindeki 19 Mayıs Sanayi Sitesi içinde bulunan ve Karadeniz Bölgesinde Trabzon ile birlikte hizmet veren iki mezattan birisi olan Samsun mezatı Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri açık olup; sadece kendi üyeleri olan üreticilerin ürün satışına izin vermektedir. Üyeler adı geçen kooperatifin Türkiye'deki diğer 16 çiçek mezatına da ürünlerini sunabilmektedir. Samsun mezatı ile yapılan görüşmede yaklaşık 30 bahçıvan üyelerinin bulunduğu, gülün iç karanfilin ise dış piyasaya yönelik olduğu aktarılarak pazarının bulunması ve kesme çiçek konusunda bilgi sahibi insanların bu işe girmesi halinde sektörün gelişebileceği vurgulanmıştır.

viii- Tıbbî ve Aromatik Bitkiler

Tıbbî ve aromatik bitkiler en yaygın tanımı ile hastalıkları önlemek, sağlığı korumak ve rahatsızlıkları tedavi etmek amacıyla insanlara ilaç sağlayan bitkiler olarak tanımlanmaktadır. Türkiye farklı iklim kuşaklarının keşiştiği bir coğrafyada yer aldığından tıbbî ve aromatik bitkiler açısından önemli bir potansiyele sahiptir.

Başta ilaç olmak üzere kozmetik, parfüm, diş macunu, sabun, şeker, meşrubat ve baharat olarak kullanılan bu bitkiler yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Ülkemizde başta gelen tıbbî ve aromatik bitkiler; salep, sarımsak, çay, karabiber, kırmızı biber, vanilya, tarçın, kişniş, kimyon, safran, zerdeçal, susam, aspir, haşhaş, kantaron, kekik, çörek otu, ısırgan otu, nane, adaçayı, lavanta, defne, ekinezya, kuşburnu, oğulotu, reyhan, rezene, meyan, gül, mantar, kudret narı, zeytin, gelincik, eğreltiotu gibi bitkilerdir.

Samsun'da tıbbî ve aromatik bitkiler alanında öne çıkan ilçeler Bafra ve Vezirköprü ilçeleridir. Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre ilçede ÇKS kayıtlarına göre ekimi yapılan tıbbî ve aromatik bitki alanı 205 da olup, en fazla ekimi yapılan ilk 5 ürünün durumu Tablo 18'de gösterilmektedir.

Tablo 18: Bafra İlçesinde En Fazla Ekimi Yapılan Tıbbî ve Aromatik Bitkiler

Bitki Adı	Ekilen Alan (da)
Maydanoz	65
Kekik	65
Sarımsak	30
Çörekotu	30
Biberiye	7
TOPLAM	197

Kaynak: Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

Diğer taraftan koruma altında bulunan Kızılırmak deltasında 554 bitki türü tespit edilmiş olup; bu türlerden 73 adedinin ülke genelinde ekonomik (tıbbî, gıda, süs vb.) olarak kullanılan türler olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında özellikle göl soğanının (*Leucojum aestivum*) tıp alanında kullanıldığı bilinmektedir.³¹

³¹ T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Samsun Kızılırmak Deltası Sulak Alan ve Kuş Cenneti Doğal Sit Alanları Yönetim Planı (2019-2023), s.20

Getirisi yüksek olmasına rağmen tıbbi bitkilerin üretiminin sınırlı olmasının nedeni bu ürünlerin ülke içinde pazarının dar olması olarak belirtilmiştir. Pazara giriş imkanı sağlandığında ve çiftçi bu konuda bilinçlendirilirse lavanta, ahududu, kuşburnu, salep vb. birçok tıbbi bitkinin üretimi artırılabilir.³²

3.2.2. Hayvansal Üretim

Bafra tarımsal üretim kadar hayvansal üretim açısından da Samsun'da birçok açıdan ilk sıralarda yer almaktadır Hayvancılık yöre halkının geçiminde önemli bir yer tutmaktadır. Sulak alanların çevresindeki köylerde çeltik ekimi hayvancılığa alternatif bir faaliyet olarak görülse de hayvancılık hala yaygın bir şekilde yapılmaktadır.

Tablo 19: Bafra İlçesindeki Hayvan Varlığı (2017)

	Bafra (Adet)	Samsun (Adet)	Bafra'nın Payı (%)
Büyükbaş Hayvan Sayısı	74.275	405.133	18.3
Yerli Sığır	10.325	75.584	13,6
Melez Sığır	32.825	203.604	16,1
Kültür Sığır	22.625	106.049	21,3
Manda	8.500	19.896	42,7
Küçükbaş Hayvan Sayısı	48.420	244.028	19.8
Koyun	38.420	218.920	17,5
Keçi	10.000	25.108	39,8
Kanatlı Hayvan Sayısı	452.000	3.401.509	13.3
Et Tavuğu	40.000	1.641.800	2,4
Yumurta Tavuğu	400.000	1.675.023	23,8
Diğer Kümes Hayvanları	12.000	84.686	14,1
Arı Kovanı	8.250	83.202	9,9

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri, 2017

Büyükbaş hayvan varlığı açısından Bafra % 18, Vezirköprü % 14 ve Çarşamba %13'lük paylarla il genelinde ilk 3 sırada yer almaktadır. Bafra'da toplam 74.275 büyükbaş hayvanın 32.825 adedi melez sığırlardan oluşmaktadır. Büyükbaş hayvancılığın en önemli sorunları; küçük ve rantabilitesi düşük işletmelerin yaygınlığı, et ve süt verimliliği düşük yerli ve melez ırkı sığırların popülasyon içindeki oranlarının yüksekliği, kaba yem yetersizliği, yem fiyatlarının yüksekliği, çayır ve mera alanlarının yetersizliği, et ve sütün düşük fiyatla aracılara pazarlanması, sokak sütçülüğünün yaygınlığı, et ve süt işleme tesislerinin sayı ve kapasite yetersizliği olarak sayılabilir. İlçede büyükbaş hayvancılığın geliştirilmesi için uygulanan kooperatif projelerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

³² Bafra Ziraat Odası, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kalkınma Dairesi Başkanlığı

Tablo 20: Bafra İlçesinde Yatırım Programından Proje Uygulayan Kooperatifler

Sıra No	Kooperatif Adı	Konusu	Ölçeği	Hayvan ırkı	İşletmeye Geçiş Yılı	Verilen Kredi
1	Altınay 1	Dam.Sığ.Yet.	50X4=200	Holstein	2003	637.535,00
2	Emenli	Dam.Sığ.Yet.	50X4=200	Holstein M	2007	1.104.451,00
3	Fener	Dam. Sığ.Yet.	40X6=240	Holstein M	2011	2.097.486,59
4	Osmanbeyli	Dam.Sığ.Yet.	30X6=180	Holstein	2013	1.682.580,00
TOPLAM						5.522.052,59

Kaynak: Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü ve Ondokuzmayıs Üniversitesi işbirliğinde Bafra'da tamamlanan ve devam eden mera ıslah projeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 21: Bafra İlçesinde Tamamlanan Mera Islah Projeleri

Köy	İşbirliği	Islah Edilen Proje Alanı (da)	Proje Başlama Yılı	Proje Bütçesi (TL)
Koşu Köyü	TAGEM	2.112,000	2004	58.950
Emenli Köyü	TAGEM	1.114,540	2004	33.250
Sürmeli Köyü	TAE+OMÜ	473,320	2006	68.340
Koruluk, Fener ve Sahilkent Köyleri	TAE+OMÜ	2.465,580	2006	152.450
Doğanca Beldesi	TAE+OMÜ	11.320,940	2009	944.900
Türbe, Sarıkaya, Şeyhören	TAGEM	646,400	2012	302.215
Elifli	TAGEM	881,697	2014	632.487

Kaynak: Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Tablo 22: Bafra İlçesinde Devam Eden Mera Islah Projeleri

Köy	İşbirliği	Islah Edilecek Proje Alanı (da)	Proje Başlama Yılı	Proje Bitiş Yılı	Bütçesi (TL)
Osmanbeyli	TAGEM-OMÜ	359,200	2018	2021	1.056.180
Emenli	TAGEM	2.301,350	2018	2023	1.428.700

Kaynak: Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

İlçenin hayvancılık açısından en dikkat çekici özelliği mandacılığın yaygın olarak yapılmasıdır. Samsun ili manda popülasyonu sayısında %12 payla Türkiye'de ilk sırada gelmektedir. Anadolu Mandası olarak bilinen ırk ile dünya manda yetiştiriciliğinde 11. sırada yer alan Samsun'un en çok manda yetiştirilen ilçesi Bafra'dır.³³ Bafra 8.500 baş mandayla il içinde %42 paya sahiptir. Bafra'nın ardından Vezirköprü ilçesi gelmektedir. Bafra'nın bu alanda ülkedeki payı ise %5'tir.

³³ Bafra Ticaret ve Sanayi Odası, Bafra İş ve Yatırım Rehberi

Küçükbaş hayvan sayısı bakımından Samsun'da Vezirköprü, Bafra ve Tekkeköy ilçeleri ilk 3 sırada yer almaktadır. Bafra bu alanda % 19'luk bir paya sahiptir. Bafra 10.000 başlık keçi varlığıyla ilde bu alanda ilk sırada yer almaktadır. Yapılan saha görüşmelerinde Bafra'da küçükbaş hayvan sayısının artırılması için yayla kuşağında yatırımlar yapılabileceği belirtilmiştir.³⁴ Bu alanda yaşanan en büyük sıkıntı ise koyun yetiştiriciliği yapacak genç nüfusun azlığı olarak görülmektedir.

Bafra ilçesi sağılan hayvan sayısında hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvanlarda il genelinde ilk sırada yer almaktadır. Süt üretim miktarında ise Bafra'nın il genelinde kültür sığırı, manda, koyun ve keçi sütünde ağırlığı olduğu görülmektedir. Bafra'da süt toplama işini Süt Üreticileri Birliği dahil 10 işletme gerçekleştirmektedir. İlçede soğuk zincir tam anlamıyla yerleşmemiş olmakla birlikte Birliğin DOKAP ile yürüttüğü proje ile soğutma tankları alımı gerçekleştirilmiştir. Soğuk zincire tabi süt ile sıcak süt litre fiyatları arasında 30 kuruş fark bulunmaktadır.

Ulusal Süt Konseyinin belirlediği fiyata rağmen (1.7 TL) bu fiyatın altında süt alımı yapılabilmektedir. Bafra'da süt veriminin artırılması için simental ırkı hayvanların yaygınlaştırılması ve ırk islahının yapılması talep edilmektedir.³⁵

Tablo 23: Bafra İlçesi Süt Üretim Miktarı (2017)

	Sağılan Hayvan Sayısı	Bafra Süt Miktarı (Ton)	Samsun Süt Üretimi (Ton)	Bafra'nın Süt Üretimindeki Payı (%)
Büyükbaş	26.115	67.034	367.443	18,2
Yerli Sığır	2.700	3.288	31.836	10,3
Melez Sığır	11.250	30.825	191.058	16,1
Kültür Sığır	7.380	28.184	134.776	20,9
Manda	4.785	4.737	9.773	48,47
Küçükbaş	29.595	2.513	10.945	22,9
Koyun	25.230	2.094	9.808	21,3
Keçi	4.365	419	1.137	36,8

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri, 2017

³⁴ Samsun Büyükşehir Belediyesi Kalkınma Dairesi Başkanlığı

³⁵ Bafra Süt Üreticileri Birliği

Kanatlı hayvan sayısı bakımından Kavak, Alaçam, Terme, Havza'nın ardından 5. sırada yer alan Bafra ilçesi toplam kanatlı hayvan varlığının %13'üne sahiptir. İl genelinde et tavuğu sayısında Alaçam ilk sırada yer alırken Bafra %2,5 payla 10. sırada yer almaktadır. Yumurta tavuğu sayısında ise ilk sırada Terme yer alırken Bafra 400.000 adetle 2. sırada gelmekte ve %24 paya sahiptir. Saha görüşmeleri sırasında bazı kanatlı hayvancılık işletmelerinin faaliyetini durdurmak zorunda kaldığı öğrenilmiştir. Bunun en önemli nedeni olarak işletmenin kuruluşundan sonra işletme sermayesinin yetersizliği nedeniyle ayakta kalamaması gösterilmiştir.³⁶

Samsun'da 2010-2017 döneminde toplam su ürünleri üretimi 25 bin tondan %134 artışla 59 bin tona çıkmıştır. Aynı dönemde avcılık yoluyla sağlanan üretim miktarı 23 bin tondan %122,6 artışla 51 bin tona, kültür balığı yetiştiriciliği ise 2,4 bin tondan %240'lık artışla 8,3 bin tona çıkmıştır.

Samsun ilinde 40 kültür balığı yetiştiren işletme bulunmakta ve bunların 28'i alabalık, 8'i levrek, 4'ü sazan ve 1'i de çipura üretimi yapmaktadır. Bu işletmelerin yıllık toplam üretim kapasiteleri 15.183 tondur. Bir alabalık işletmesinin aynı zamanda yıllık 15 milyon adet yumurta üretimi bulunmaktadır.³⁷

Türkiye'nin balıklarının %15'i Samsun'dan

Bafra'da su ürünleri faaliyetleri ağırlıklı olarak Derbent Baraj Gölü'nde yapılmaktadır. İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre 6.621 ton/yıl kapasiteli 13 işletmede alabalık (somon) üretimi mevcuttur. Bununla birlikte 50 ton/yıl kapasiteli 2 adet aynalı sazan işletmesi de bulunmaktadır. 2017 yılı verilerine göre iç sularda yetiştirilen balık miktarı 765 tondur. İlçede bunun yanında 662 ton deniz ve 22 ton içsu ürünleri avcılığı yapılmıştır.

Tablo 24: Samsun İli Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretim Miktarı (2017)

Tür	Miktar (Ton)
Çipura (Deniz)	46
Levrek (Deniz)	2.316
Alabalık (Gökkuşluğu) (İçsu)	4.250
Alabalık (Gökkuşluğu) (Deniz)	1.665
Toplam	8.277

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri, 2017

Bafra'da arıcılık yapan işletme sayısı 200 olup bu işletmelerde toplam 8.250 adet kovan bulunmaktadır. Bafra ilçesinde 2017 yılında 88 ton bal üretilmiş olup Bafra bu alanda 517 ton üretim yapan Terme'nin ardından ikinci sırada gelmektedir.

³⁶ Bafra Ticaret ve Sanayi Odası

³⁷ Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun Tarımı ve Tarımsal Yatırım Potansiyeli

Samsun'un kovan sayısı ve bal üretimindeki payı ülke genelinde %1'de kalmaktadır. 2000-2017 yılları arasında arı kovani sayısının 84 binden %0,9 azalışla 83 bine düştüğü görülmektedir.³⁸ Bafra'da hayvansal ürünlerde arz sorunu yaşanabilmektedir. Bu nedenle yoğun bir tarımsal üretime rağmen istenilen zamanda, istenilen kalitede ve istenilen miktarda ürün bulmak neredeyse imkânsızdır. Bu durum tarımsal sanayinin gelişmesinin önünde çok ciddi bir sorun teşkil etmektedir.

3.3. Tüketim

3.3.1. Tarımsal Ürünlerin Pazarlanması

Saha görüşmelerinde Bafra'nın tarım sektörüne ilişkin en büyük sorunun ürünlerin pazarlanması olduğu dile getirilmiştir. Bafra'da tarımsal ürünlerin ağırlıklı olarak işlenmeden piyasaya sunulduğu görülmektedir. Sözleşmeli çiftçilik uygulamalarının yeterince gelişmemiş olması ve tarımsal ürünleri işleyecek tesislerin azlığı nedeniyle tarla ve bahçe bitkileri çoğunlukla yaş şekilde hal üzerinden nihai tüketiciye ulaştırılmaktadır.

Gıda sanayi kuruluşlarının hammadde ihtiyaçlarını piyasa fiyatının altında karşılamaya çalışması; buna karşılık üreticilerin maliyetlerinin yüksek olması üreticiyi komisyona ve nakliyeye rağmen Sebze Haline yönlendirmektedir. Bafra Yaş Sebze ve Meyve Hali Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olarak 36.000 m² alan üzerinde işletilmektedir. Çiftçi ürününü hale getirerek komisyoncularla pazarlık yaparak satış yapabilmektedir. Dolayısıyla ürün hale girmeden önce ön anlaşma yapılmamaktadır. Hal bünyesinde 77 komisyoncudan 75 tanesi faal durumda olup komisyoncuların üreticiden %8 oranında yasal komisyon aldığı ifade edilmiştir. Samsun Merkez'de bulunan halden çoğunlukla doğrudan ildeki market ve pazarlara ürün gönderilirken, Bafra halinden ise genellikle diğer tüketici illere ürün gönderilmektedir. 44 çeşit ürünün pazarlandığı halden Gürcistan, Karadeniz, İç Anadolu, Marmara bölgelerine ürün gönderilmektedir. İlçede yetişen tarım ürünlerinin komşu ilçe ve iller dışında diğer uzak kentlere de gönderilmesi ilçenin potansiyelini göstermesi açısından kayda değerdir. Konya, Niğde, Ankara, Nevşehir, Antalya, Adana, Tokat, Amasya ve Mersin'den de Bafra haline pazarlanmak üzere ürün gelmektedir.³⁹

Bafra Yaş Sebze ve Meyve Hali 30 yıldır hizmet veren eski bir haldir ve ilçenin ihtiyaçlarına cevap veremeyecek duruma gelmiştir. İlçeye yeni bir hal kazandırma çalışmalarına 2014 yılında Büyükşehir Belediyesi tarafından başlanmış olup fizibilite çalışmaları tamamlanmıştır. Bafra Meyve Sebze Hali'nin yeni yeri 2018 yılında belirlenmiştir. Türbe Mahallesi'nin alt tarafındaki mera kısmına kurulacak olan halin değişen tüm ihtiyaçlara cevap verebilecek büyüklükte bir kompleks olması planlanmaktadır.

Mal giriş ve çıkışlarının, yükleme, depolama, satış gibi tüm hareketlerin hızlı bir şekilde kontrolü yapılabilmesi ön planda tutulmaktadır. Yeni halde soğuk hava depolarının, temizleme, tasnif ve paketleme ünitelerinin kurulması düşünülmektedir.

³⁸ OKA, Samsun Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planı (2018-2023)

³⁹ Bafra Yaş Sebze ve Meyve Hal Müdürlüğü

Hal tesisinin yer seçiminde özellikle şehir yerleşim alanında olmayan, tesisin ihtiyaçlarına cevap verecek büyüklükte, kent içi ve kent dışı trafik yoğunluğunu arttırmayacak, çevre yolları bağlantıları sorunsuz bir şekilde yapılacak nitelikler araştırılarak yaklaşık 200 dönümlük bu alan seçilmiştir. Yakın zaman içinde çıkacak olan yeni hal yasının da kurulacak kompleksin organizasyon ve işletilmesine yön vereceği düşünülmektedir.

Bafra açısından önemli olabilecek bir başka yatırım ise Bafra Ticaret Borsası sitesidir. Sitenin yaklaşık 75.000 m² alana sahip olması planlanmaktadır. İçinde borsa dükkan ve depoları ile mezar salonunun yanı sıra tır parkı, mini otel, restoran ve banka gibi sosyal donatılar da yer alacaktır. İnşa edilecek depoların 40 tanesi 500 tonluk 52 tanesi ise 250 tonluk planlanmaktadır. Projede üyelere ücretsiz yer verilmesi ve işletme giderlerinin üyelere karşılanması planlanmaktadır. Söz konusu proje Bafra şehir içi trafiğini de rahatlatarak niteliktedir.⁴⁰

3.3.2. Tarıma Dayalı Sanayi Tesislerinin Durumu

Bafra ilçesinde tarıma dayalı sanayi tesislerinin durumu incelendiğinde pirinç tesislerinin tesislerinin öne çıktığı görülmektedir. Bafra Ticaret ve Sanayi Odası kayıtlarına göre ilçede 13 adet pirinç fabrikası, 5 adet un fabrikası, 4 adet süt ürünleri işleme tesisi, 1 adet yem fabrikası, 1 adet balık unu-yağı-yemi işletmesi, 1 adet balık işleme tesisi, 1 adet yumurta işletmesi, 1 salça fabrikası ve 2 adet soğuk hava deposu bulunmaktadır. Bu tesislerde yaklaşık 350 kişi istihdam edilmekte olup birçoğu Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı veya Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumundan destek almışlardır. Bunların yanında Alaçam ilçesinde 1 adet yumurta, piliç eti ve kanatlı yemi işletmesi, Yakakent ilçesinde 2 adet ve 19 Mayıs ilçesinde ise 1 adet balık unu-yağı-yemi işletmesi mevcuttur. Bu işletmelerde de yaklaşık 130 kişi istihdam edilmektedir.

Bafra'da bulunan bu tesislerin 14 tanesi Bafra Karma ve Medikal İhtisas Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet göstermektedir. Bafra OSB'nin ilk etabında doluluk oranı %83 olup 10 adet tahsis edilebilir parsel mevcuttur. Son durumda %80 indirimli olarak arsa tahsisi yapılabilmektedir. Toplamda 27 firma faaliyet göstermektedir ve ağırlıklı sektörler gıda, metal, makine ve tarım aletleridir. 79 sanayi parselinden oluşan ikinci etap 655 dönüm büyüklüğünde olup Medikal İhtisas OSB olarak ilan edilmiş ve altyapı çalışmalarına başlanmıştır.

"Bafra OSB konum itibarıyla Bafra şehrinin güneyinde, iç kesimde yer almakta ve bağlantı yoluna uzak bir konumdadır. Bafra OSB'de çevresindeki verimli toprakların avantajıyla tarıma dayalı sanayi gelişim göstermiştir.

Buna göre gıda sanayi sektörleri bölgede büyük çoğunluğu oluşturmuştur. Fakat farklı sanayi kolları da bölgede yer almaktadır. Bu nedenle bölge karma bir özellik göstermektedir. Bafra OSB Türkiye'nin en verimli tarım alanlarına sahip yerleşim yerlerinden biri olan Bafra'da kurulmasına karşın bölgede gıda üzerine ihtisaslaşmaya gidilmemiştir. Fakat Bafra'nın potansiyeli düşünüldüğünde böyle bir uzmanlaşma faydalı olacaktır.

⁴⁰ Bafra Ticaret Borsası

Krugman'ın Yeni Ekonomik Coğrafya teorisinde de üzerinde durduğu gibi birbirinin yan sanayisini destekleyen, birbirleriyle işbirliği içerisinde çalışan ve bilgilerini paylaşan firmaların bir arada kümelenmesi ulusal ve uluslararası alanda rekabet güçlerini arttıracaktır".⁴¹ İlçe ihracat değerleri istenen seviyede değildir. Bafra Ticaret ve Sanayi Odası verilerine göre salça fabrikasından Irak, Katar ve Almanya'ya farklı tarihlerde toplam 175 ton salça ihracatı gerçekleştirilmiştir. İki un ve kepek firması ise dönemsel ihracat yapmaktadır. Bölgede özellikle su ürünleri ihracatı yıldan yıla artmaktadır. Özellikle Japonya'ya somon ve mersin balığı ihracatı yapılmaktadır. Yine ilçede bulunan organik tarım çiftliğinden ABD, Katar, S. Arabistan gibi ülkelere ürün ihraç edilmektedir.

Bafra açısından olumlu bir gelişme Tarım Kredi Kooperatifinin pirinç üretim tesislerini Terme'den Bafra'ya taşımış olmasıdır. Tarım Kredi Birlik A.Ş.'ye bağlı işletme 2017 yılında daha önce faal olan yağ fabrikasının yerinde hizmete geçmiş ve Bafra'da en büyük çeltik alıcısı konumuna gelmiştir. İşletmenin çeltik piyasasına girmesi çiftçiyi ani ürün fiyat düşüşünden korumuştur. Ayrıca kurumun ödemelerini haftalık olarak yapması üreticinin nakit ihtiyacının zamanında karşılanmasını sağlamıştır. İşletmede üretilen pirinç kamu kurumları, askeriye ve hastanelere satılmaktadır. İşletme önümüzdeki dönemlerde de çeltik alımına devam edecek olup depolama konusunda yeni yatırımlara ihtiyaç duyulmaktadır.⁴²

Tarım Kredi Kooperatifi tarafından bir başka başarılı uygulama ise faaliyetlerine ara vermek durumunda kalan salça fabrikasının taşeron olarak çalıştırılması olmuştur. 2018 yılında çiftçiden alınan biber fabrikada işlenerek askeriye 350 ton civarında temin edilmiştir. Kredi Yurtlar Kurumunun ihtiyacını karşılamak için 75.000 ton biber alımı planlanmaktadır. Bu girişim sayesinde biber fiyatlarında da artış yaşanmış ve Bafra'nın başat ürünlerinden biri olan kapyta biber üreticileri korunmuştur.

4. TARIM ÜRÜNLERİ POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bafra ilçesi, tarımsal ürünlerin yaş olarak pazarlanması halinde dahi doğru bir planlama ile üreticisine para kazandırabilecek ürün çeşitliliğini sağlamaktadır. Bununla birlikte ilçede üretilen ürünlerin işlenmesi, paketlenmesi, depolanması ve ihraç edilmesi potansiyeli son derece yüksektir. Üretilen ürün deseni ile hedef ülkelerin hangisi olabileceği birlikte değerlendirilmelidir. Bu noktada en önemli sorun arz güvenliğidir. Yatırımcılar istediği üründen, istediği zamanda, istediği kalitede ve istediği miktarda almak istediği takdirde bu ürünü tedarik etme noktasında sıkıntılar yaşamaktadır. İşte bu noktada üretici ve yetiştirici birliklerinin daha güçlü bir yapıya kavuşmaları kaçınılmazdır.

4.1. Sözleşmeli Çiftçilik Uygulamaları

Sözleşmeli çiftçilik, üreticiler ile firmalar arasında yapılan bir sözleşme ile üreticiler tarafından belirli koşullar ve standartlarda ürün üretilmesini sağlayan, firmalar tarafından da bu standartlardaki ürünlerin satın alınmasını gerektiren bir üretim-pazarlama modelidir. Gelişmiş ülkelerde oldukça yaygın olan bu sistem ülkemizde daha çok Ege, Akdeniz ve Marmara bölgelerinde görülmektedir.

⁴¹ Özçelebi, M. A. Bafra ve Kavak Organize Sanayi Bölgelerinin Karşılaştırmalı Coğrafi Analizi

⁴² Bafra Tarım ve Kredi Kooperatifi

Bunun en önemli nedeni Türkiye çapında ulusal gıda markalarının uzun yıllar söz konusu bölgelerde üretim gerçekleştirmesi ve üretimde kullandıkları girdileri sözleşmeli çiftçilik modeli ile garanti altına almak istemeleridir.

Sözleşmeli çiftçilik modelinin avantajları;

- Tüketicinin istediği kalite ve miktarın sağlanması,
- Üreticilerin son üretim teknikleri ışığında güncel gelişmelere ayak uydurmak zorunda olması,
- Üreticilerin ürün satma, firmaların ürün bulma, tüketicilerin ise sağlıklı ürün alma kaygılarını gidermesi,
- Bu nedenle firmaların hammadde planlamasını etkin bir şekilde yapabilmesi,
- Tarımsal değer zincirini işlevsel hale getirerek tarımsal faaliyetleri kayıt altına alabilmesi,
- Küçük ve dağınık araziler yerine toplu ve büyük arazilerde üretim yapılmasını teşvik etmesi olarak sıralanabilir.

Samsun ili incelendiğinde sözleşmeli çiftçilik modelinin Kamu İktisadi Teşebbüsleri veya kamu denetim ve gözetimindeki kooperatifler eliyle başlatıldığı görülmektedir. Bu çerçevede beyaz et (KÖY-TÜR), tütün (TEKEL), şeker pancarı (Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.) ve fındık (FİSKOBİRLİK) Samsun'un belirli bölgelerinde sözleşmeli çiftçilik modelini yıllarca uygulamıştır. Bununla birlikte bu ürünler dışında kalan ürünler için sözleşmeli çiftçilik modelinin tam anlamıyla yerleşmediği görülmektedir. Bunun sebepleri olarak;

- Bu modeli uygulayarak üretim yapabilecek kurumsallaşmış ulusal/uluslararası markaların bulunmaması,
- Üreticilerin daha önceki sözleşmeli çiftçilik modeli uygulamalarından zarar görmüş olmaları,
- Üreticilerin sözleşme hükümlerine rağmen farklı davranışlar sergileyebilmesi,
- Arazilerin sözleşmeli çiftçilik yapılması noktasında dağınık ve küçük olması ile veraset sorunlarının bulunması,
- Üreticilerin bu konudaki bilinçsizliği ve örgütlenme eksikliği sayılabilmektedir.

Tarım Kredi Kooperatifi'nin 2018 yılında başlattığı salça üretimini devam ettirmesi ve bu kapsamda 2019 yılından itibaren salçalık biber ve domateste sözleşmeli üretime yönelmesi planlanmaktadır.⁴³ Bafra'da salçalık domatesin fiyatı düşük olduğu için üretimi azalmıştır. Ancak sözleşmeli üretim uygulamasıyla fiyat artışı sağlanabilir. Saha görüşmelerinde Bafra'da sözleşmeli tarımda önceki senelerde hem üretici hem de firmalar tarafından sözleşme şartlarına uyulmaması nedeniyle bazı olumsuz tecrübeler yaşandığı belirtilmiştir. Bununla birlikte iyi tarım ve organik tarım uygulamalarının yapılması durumunda müşteri sorununun olmayacağı belirtilmiş, ancak bu sürecin de üretici açısından belirli bir maliyetinin olacağı vurgulanmıştır.⁴⁴ Bafra'da sözleşmeli tarımın canlandırılması olumlu bir gelişme olacaktır. Sözleşmeli tarımın Bafra'da oturmuş bir yapıya kavuşması ulusal firmaların bölgeye yatırım planlaması açısından da önemli bir husustur.

4.2. Bafra Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (Sera OSB)

Tarıma dayalı endüstri işletmelerinin de yer aldığı Bafra Karma ve Medikal İhtisas OSB'nin temelleri 1997 yılında atılmış olup hâlihazırda faaliyetlerine devam etmektedir. Bununla birlikte Bafra Tarıma Dayalı İhtisas OSB (Sera) çalışmaları da Bafra Karma ve Medikal İhtisas OSB'nin güneyinde devam etmekte olup, TDİ Sera OSB'nin Bafra'da seracılığın ve tarımın gelişiminde çok büyük katkıların olacağı ve tarımsal ürün işleme sektörüne yatırımları da hızlandıracağı düşünülmektedir. Tüzel kişilik kazanan TDİ Sera OSB'nin ortakları ve payları Tablo 25'te gösterilmektedir.

⁴³ Tarım Kredi Kooperatifi Samsun Bölge Müdürlüğü

⁴⁴ Bafra Sebze Üreticileri Birliği

Tablo 25: Bafra Tarıma Dayalı İhtisas OSB (Sera) Yapısı

Ortaklar	Ortaklık Payı	Temsilci Sayısı
Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı	% 20	3
Samsun Büyükşehir Belediyesi	% 20	3
Bafra Belediyesi	% 15	2
Bafra Ticaret ve Sanayi Odası	% 16	2
Bafra Ticaret Borsası	% 15	2
Bafra Ziraat Odası	% 14	2

Kaynak: Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Örtü altı yetiştiriciliği bakımından oldukça büyük potansiyele sahip Bafra Ovası'nda, uygun iklim ve arazi koşullarını kullanarak serada üretim yapmak isteyen müteşebbislere destek vermek, ihracat tabanlı sera üretimini geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacını taşıyan Sera OSB'de fide, tohum, sebze, meyve ve çiçek üretimiyle ilgili çalışmalar yapılması hedeflenmektedir. Bafra OSB'nin yanındaki 1.194 dönümlük araziye inşa edilecek SERA OSB'de toplam 53 parselin yer alması ve 700 dönümün seralara ayrılması planlanmaktadır. Yatırım programında yer alan projede 2018 yılı sonuna kadar 35 dönümlük arazideki kamulaştırma işleminin tamamlanması ve 2019 yılında altyapı ihalesinin yapılması beklenmektedir. Sera OSB faaliyete geçtiğinde yaklaşık 700 kişiye istihdam imkanı sağlaması umulmaktadır.

Yapılan saha görüşmelerinde SERA OSB'deki üretim planlaması çalışmalarına bir an evvel başlanması ve yönetimde yer alacak profesyonel bir ekip tarafından burada faaliyet gösterecek yatırımcılara yol gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁴⁵

4.3. Tarımsal Ürünlerin İşlenmesi

Özellikle dış pazarda tüketici taleplerinin işlenmiş ürünlere kayması ve bu ürünlerin katma değerinin yüksek olması, tarımsal sanayinin Samsun'da hızla gelişmesini zorunlu kılmaktadır. Samsun genelinde ve özellikle Bafra'da turşu, dondurulmuş sebze-meyve, salça, konserve, közlenmiş sebzeler, hazır yemek/salata gibi işlenmiş ürünleri pazara sunabilecek sebze işleme ve paketleme tesislerinin sayısının artırılmasına ihtiyaç vardır. Dondurulmuş sebze ve meyve üretim ve tüketimi toplam dondurulmuş gıda sektörü içinde yaklaşık % 70-80 dolayındadır. Bu Samsun için önemli avantajlardan biridir. Tarımsal ürünlerin dondurulmuş gıda sanayinde işlenmesi ile ürünler, sadece üretildikleri mevsimlerde değil yılın her döneminde tüketime sunulabilecek, böylece daha geniş bir zaman diliminde ticaret imkânı sağlanabilecektir. Samsun'da kapyra biber, domates, pırasa, bezelye, ıspanak, karnabahar, brokoli, beyaz lahana, kırmızı lahana, ve taze fasulye gibi sebzeler sektöre hammadde sağlayacak kalitede ve miktarda yeterince üretilmektedir. Bununla birlikte farklı çeşitlerin üretimi sözleşmeli tarımla yapılabilir. Bu nedenle Samsun ilinde üretilen sebze ürünlerinin dondurulmuş ürün üretim, işleme ve pazarlama ağı içerisinde yer alması oldukça önemlidir. Türkiye'nin nüfus büyüklüğü ve büyüyen turizm sektörü dikkate alındığında, ortaya çıkan dondurulmuş gıda tüketim potansiyeli sektörde faaliyet gösteren firmalar için önemli bir fırsattır.⁴⁶

⁴⁵ Samsun Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı⁴⁶ Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Gıda/Dondurulmuş Gıda Sektör Potansiyeli

4.4. Lisanslı Depoculuk

Saha görüşmelerinde dile getirilen pazarlama açısından önemli bir başka yatırım ise çeltik lisanslı depodur. Lisanslı depoculuk, depolamaya uygun ve standardize edilebilecek nitelikteki tarım ürünlerinin modern altyapıya sahip depolarda depolanmasını ve bu ürünlerin ticaretinin ürünün mülkiyetini temsil eden ürün senetleri vasıtasıyla uluslararası alanda da faaliyet gösterebilecek nitelikteki ürün ihtisas borsasında yapılmasını öngören sistemdir.⁴⁷ Lisanslı depoculuk ile amaçlanan temel husus, dayanıklı ürünleri hasat zamanı ortaya çıkabilecek fiyat düşüklüğünden koruyarak piyasa dengesini sağlamaktır.

Lisanslı depoculukta sadece hububat, baklagiller, fındık, yağlı tohumlar, pamuk, zeytin, zeytinyağı, kuru kayısı ve antepfıstığı depolanabilmektedir. Bu açıdan Bafra ilçesinde hububat (çeltik) ve baklagiller konusunda lisanslı depo kurulması imkân dâhilindedir. Türkiye'de İpsala ve Keşan'da örnekleri görülen çeltik lisanslı depolarının Bafra'da kurulması için Bafra Tahıl Üreticileri Birliğinin çalışmaları devam etmektedir. Çeltik bitkisinin hasat dönemi oldukça kısa olduğundan üretilen ürünün tümü aynı anda pazara çıkıyor olarak kabul edilebilir. Hasat dönemlerinde çeltikteki arz yığılması nedeniyle oluşan fiyat düşüşlerinin önlenmesi ve piyasanın dengelenmesi lisanslı depo ile sağlanabilir.⁴⁸

Bafra'da 20.000 ton kapasiteli pirinç lisanslı deposu kurulması için TMO tarafından 2017'den bu yana 2 kez ihaleye çıkılmış olmasına rağmen maalesef yatırımcı bulunamamıştır. Yatırımcı bulunması halinde TMO 10 yıl süreyle kiralama garantisi sunmaktadır.

Lisanslı Depo işletme konusunda istekli olan Bafra Tahıl Üreticileri Birliği'nin mali gücü ihaleye girme şartlarını karşılamamaktadır. Bafra'da pirinç lisanslı depo kurulması için uygun yatırımcı bulunmasının öncelikli bir konu olduğu değerlendirilmektedir. Bafra'da en önemli çeltik alıcısı konumuna gelen Tarım Kredi Kooperatifinin bu alanda yatırım yapması düşünülebilir.

4.5. Manda Yetiştiriciliği

İlçede manda sayısı yüksek olmasına karşın manda sütünden yeterli ekonomik değer elde edilememektedir. Bunun temel nedeni işletme mantığıyla modern şartlarda üretim yapılmamasıdır. Son yıllarda manda sayısının artmasındaki en önemli etken mandacılıktaki destekleme tutarının yüksek olması ve Bafra'da mandacılığın maliyetinin görece düşük olmasıdır. Yaz aylarında manda deltaya salınmaktadır. Mandanın süt açısından en verimli dönemlerini deltada geçirmesi düzenli süt sağımı yapılmasını engellemektedir. Bu uygulamanın temel nedeni hayvanın işletmede beslenmesi için en gerekli girdi olan yemin yüksek maliyetli olmasıdır. Bir diğer neden ise mandanın serinleme ihtiyacını deltada karşılayabilmesidir. Sağımın azlığının yanında dışarıda beslenen hayvanın enerji sarfiyatı nedeniyle süt verimi de düşmektedir. İlçede üretilen manda sütü genellikle yerel pazarlarda satılmaktadır. Süt arzının azlığı zincir marketlerden gelen talepleri karşılamamaktadır.

Bu durumda sağımın yaygınlaştırılması en önemli husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun için soğuk zincir ve hijyenik sağım konusunda modern manda çiftliklerinin kurulması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Mandanın serinleme ihtiyacını sis sistemi vb. diğer sistemlerle karşılamak mümkün olabilmektedir. Mevcut şartlarda 150 başlık işletmelerinin barakalarda manda yetiştirdiği görülmektedir. Bu döneme kadar manda yetiştiricilerinin modern işletmeler kuramamasının bir nedeni de hibelerden yeteri kadar yararlanamaması olarak gösterilmektedir. Başvuru şartlarında müstakil tapu şartı istenmesi ve bölgede arazilerin çoğunlukla hisseli olması bu açıdan en temel sorun olarak görünmektedir.

⁴⁷ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü, Lisanslı Depoculuk ve Ürün İhtisas Borsacılığı Hakkında Sıkça Sorulan Sorular, <https://icticaret.gtb.gov.tr> (Erişim tarihi: 28.06.2018)⁴⁸ Bafra Tahıl Üreticileri Tarımsal Birliği, Bafra Lisanslı Depoculuk Başvuru Dosyası

Modern işletmeler kurulduğu takdirde süt verimini yükseltmek mümkün görünmektedir. İtalya'da 150-200 başlık çiftliklerde merkezi sistemle sağım yapılmakta ve günlük süt verimi 12 kg'ya kadar çıkmaktadır. Türkiye'de de İstanbul, Afyon, Balıkesir ve Kocaeli'de modern tesisler bulunmaktadır. Kandıra'da 60 dönüm üzerine kurulu yaklaşık 350 başlık manda çiftliğinde günlük 9 kg süt alınabilmektedir. Bafra'da günlük süt verimi ise 3 lt civarındadır. Bafra'da üretilen süttten elde edilen yoğurt, kaymak, tereyağı, peynir çoğunlukla yerel pazarlarda ve marketlerde satılmaktadır. Manda sütünü işleyen tesis sayısı çok kısıtlıdır. Süt arzının devamlı olmaması nedeniyle sütü işleyerek ulusal pazara sunacak yatırımcı bulunmamaktadır.

Doğal ve üstün özelliklere sahip manda sütünün arzında devamlılık sağlanabilir ve sütü işleyecek tesisler kurulduğu takdirde, pazarda satılan geleneksel ürünler yanında meyveli manda yoğurdu veya karışım sütü gibi yeni geliştirilecek ürünler⁴⁹ ile mozzarella, burrata, ricotta ve mascarpone gibi İtalyan peynirleri ve dondurma üretimi yapılabilir.⁵⁰

4.6. Karadeniz'de Büyük Alabalık Yetiştiriciliği

Samsun su ürünleri yetiştiriciliğinde Türkiye'de 5. sırada yer almaktadır. Samsun-Sinop İlleri Su Ürünleri Yetiştiricileri Birliği ile Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan 'Karadeniz'de Büyük Alabalık Yetiştiriciliği' projesi sayesinde bölgenin 2. sıraya çıkması hedeflenmektedir. Projeye Yakakent ile Sinop arasında 70 kilometrelik yeni bir alabalık üretim alanı tahsis edilmiştir. Bu alanda Japonların özellikle istediği 3-5 kilo arasında ağırlığı olan deniz alabalıkları üretilmesi planlanmaktadır. Bu alana 43 tesis açılacak olup bunların hali hazırda 14 tanesi faal duruma getirilmiştir. Söz konusu projenin en büyük merkezi Derbent Baraj Gölü olacaktır. Balıklar baraj gölünde yer alan tesislerde 1 kg'ya kadar büyütüldükten sonra denizdeki tesislerde nisan ayına 4 kg'ya kadar büyüme imkanına kavuşacaktır. Projeye 200 milyon dolar ihracat, 1.100 kişilik istihdam ve 40.000 ton üretim kapasitesi hedeflenmektedir. Proje sayesinde balık işleme, kafes, ağ, strator, aşı ve yem gibi birçok sektörün gelişmesi öngörülmektedir. Alabalığın en önemli alıcısı Japonya olup, Japonya'nın gıda kontrol süreçlerine göre sektörün ihracatı doğrudan etkilenmektedir. Yapılan görüşmelerde deniz kenarında balık işleme tesisi kurmanın yasal olmadığı belirtilerek mevzuat anlamında sıkıntıların olduğu vurgulanmıştır.⁵¹

4.7. Süs Bitkileri Yetiştiriciliği

Karadeniz bölgesinde süs bitkileri üretiminin en fazla yapıldığı il Samsun'dur. İlin iklim özellikleri ve topografik yapısı kesme çiçek yetiştiriciliği için uygundur. Samsun'da küçük ölçekte aile işletmeciliği şeklinde, kesme çiçek üretimi gerçekleştirilmektedir. Samsun'da kesme çiçek üretimi iç pazar için ve dış pazara yönelik olarak yapılabilir. Kış aylarında Antalya ve İzmir'de artan çiçek üretimi yaz aylarında iklimleri üretime elverişli olmadığından devreden çıkmaktadır. Bu dönemde Marmara ve Karadeniz bölgeleri devreye girebilir. İhracatçılar ekim ayından mayıs ayına kadar yaptıkları ihracatı yaz aylarında da sürdürmek istemektedirler.

Ukrayna ve Rusya gibi iki büyük pazara yakınlık ve Samsun'da deniz ve hava limanlarının varlığı önemli avantajlardır. Ancak Samsun hasadının azlığı yüzünden henüz Rusya pazarına açılacak durumda değildir. Binlerce kilometre mesafedeki Güney Amerika ülkelerinden Kolombiya, yıl boyu süren kesme çiçek üretimiyle Rusya'ya kesintisiz ürün satışını garanti edebilmekte ve Rusya'daki kesme çiçek pazarındaki payı yüzde 50'yi aşmaktadır. Pazarın kalan payının bir kısmı, Antalya ilinden karşılanmaktadır. Antalya'da Mayıs ayı biterken üretim sona ermektedir. Kalan ihtiyaç Isparta, Burdur ve Korkuteli'ndeki yayla yetiştiriciliğiyle kapatılmaya çalışılmaktadır.⁵²

⁴⁹ Akgün, A. Geleneksel Manda Yoğurdunun Teknolojik Standardizasyonu

⁵⁰ Samsun Damızlık Manda Yetiştiricileri Birliği Bafra Temsilciliği

⁵¹ Samsun-Sinop İlleri Su Ürünleri Yetiştiricileri Birliği

⁵² Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Süs Bitkileri Sektör Raporu

Kesme çiçek üretimi tütünden boşalan alanlar ve küçük parçalı işletmeler için alternatif oluşturabilir. Kesme çiçeğin bölgede yetiştirilen birçok ürüne göre daha karlı bir yatırım olduğu ve yılın 12 ayı verimli bir üretime imkân sağladığı bilinmektedir. Ancak yatırımcıların ürün çeşitlerini hedef pazarlara göre şekillendirmesi gerekmektedir.

5. SONUÇ

Bafra Ovası, tarım ve hayvancılık ürünleri üretiminde oldukça yüksek bir potansiyel, iş gücü tecrübesi ve üretim avantajlarına sahip olan Samsun İlinin en önemli iki ovasından biridir. Ovada yetiştirilen sebzelerin çoğu Türkiye ihracat tablosunda görülen, ihracat potansiyeli olan ve yaş sebze en fazla ihracat yapılan ilk 10 ürün içine giren sebzelerdir.

Tarımsal üretimdeki başlıca sorunlar, girdi maliyetlerinin yüksek oluşu ve parçalı/küçük ölçekli arazi varlığıdır. İlçede, gıda, tarım ve hayvancılık ürünlerinin işlenmesi, paketlenmesi, ambalajlanması ve pazarlanması kapsamında dış pazarlarda da söz sahibi olabilecek düzeydeki sanayi işletmelerinin sayısı yetersizdir. Bölgedeki tarımsal faaliyetler, ürünlerin işlenmemiş halde satışı üzerine yoğunlaşmakta olup katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesi konusuna odaklanması gerekmektedir.

Sektör temsilcileri ile yapılan görüşmeler sonucu ortaya çıkan genel kanı, sektörün önündeki en önemli sorunun pazarlama olduğudur. Bölgenin ve üretilen ürünlerin ulusal ve uluslararası anlamda tanıtımına ihtiyaç duyulmaktadır. Samsun ilinin deniz ve demiryolu, hava kargo ve lojistik köy gibi avantajları da değerlendirilmek suretiyle ihracat odaklı bir pazarlama stratejisine geçiş, orta vadeli bir hedef olarak değerlendirilebilir.

Bu değerlendirmelerden yola çıkarak, Bafra ve yakın çevresindeki tarımsal üretim için tespit edilen öncelikli konular aşağıdaki gibidir:

- Salça, perakende ticarete yönelik pirinç imalatı, turşu, dondurulmuş ürünler, paketlenme, depolama gibi tarımsal ürün işleyen tesislerin kuruluşu için özel sektörün yatırıma ikna edilmesi,
- Modern tekniklerle, ileri teknolojiyi kullanarak üretim yapan tohum ve hazır fide yetiştiricisi işletmelerin bölgeye çekilmesi,
- Mandacılığın geliştirilerek çiftlik sistemine geçilmesi ve manda sütünden katma değerli ürünlerin e-ticaret üzerinden pazarlanabilmesi,
- Su ürünleri üretiminde Büyük Alabalık Projesinin uygulanması ve en önemli girdi maliyetini oluşturan balık yemi üretiminin özel sektör veya Tarım Kredi Kooperatifi vasıtasıyla Bafra'da üretilmesi,
- Bafra tarımsal ürünlerinin başta Ortadoğu olmak üzere ihracatına yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi,
- Üreticilerin ihracat potansiyeli yüksek olan organik tarıma yönlendirilmesi, bu kapsamda ekolojik turizme yönelik tarımsal turizm faaliyetleri konusunda projeler üretilmesi,
- Bafra Ovası'nda hali hazırda yapılmakta olan sebze üretimine yönelik iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması,
- Bütün köylerin toprak analizi yapılarak ovadaki alternatif ürün deseninin oluşturulması
- Bafra Ovasının ve OSB'nin alt ve üst yapı yatırımlarının tamamlanması,
- Bafra Sera, Medikal ve Karma OSB'lerinin birbirini destekleyecek mahiyette planlamasının yapılması (tıbbi ve hoş kokulu bitki üretimi, doğal ilaç sanayi, paketlenme tesisleri, balık işleme, balık yağı vb.)

- Bafra Ovasında planlı üretim için üretici ve yetiştirici birliklerinin kurumsal yapılarının ve üye ilişkilerinin güçlendirilmesi,
- Hâl yasasının bir an önce beklentileri karşılayacak şekilde çıkması,
- Coğrafi işareti alınan Bafra nokulu, Bafra pidesi ve Bafra zembilinin daha fazla tanıtılması ve askı aşamasında olan Bafra kaymaklı lokumunun tescilinin alınması,
- Markalaşma ve pazarlama ayağını güçlendirecek uygulamaların hedef noktalarda gerçekleştirilmesi (Tarım Market vb.),
- Tarımsal sanayiye destek sağlayacak yan sanayilerin ilçede şekillenmesi (paketleme, depolama, plastik, strafor, ağ tesisi gibi),
- Tıbbî ve aromatik bitkiler konusunda ilçede, delta bölgesi dahil uygun alanlarda yeni türler için yetiştirme sahası kurulması desteklenmelidir.
- Bafra ilçesinde hububat (çeltik) ve baklagiller konusunda lisanslı depo kurulması
- Yaşlı vatandaşlarımıza ait fındık bahçelerinin bakımını yapacak bir işletmenin kurulması
- Kırsal kalkınmanın geliştirilmesi amacıyla projeler geliştirilmesi, üreticilerin eğitim ve örnek uygulamalar ile en doğru şekilde yönlendirilmesi, iç ve dış pazarın ihtiyacını tespit ederek üretilecek ürünlerin miktar ve yelpazesinin belirlenmesi, sözleşmeli üretimin geliştirilmesi, ürünlerin paketlenmesi, ambalajlanması ve pazarlanması gibi konularda çalışmak üzere "Tarım Platformu"nun kurulması

KAYNAKÇA

- Akgün, A. (2009). Geleneksel Manda Yoğurdunun Teknolojik Standardizasyonu, Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun, s.117
- Bafra İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
- Bafra Kaymakamlığı, <http://www.bafra.gov.tr/united-genetics-turkiye-karadeniz-bolge-mudurune-kaymakamimiz-sayin-ali-fuat-turkel-tarafindan-sera-osb-tapu-senedi-takdim-edildi> (Erişim tarihi:13.11.2018)
- Bafra Sebze Üreticileri Birliği
- Bafra Süt Üreticileri Birliği
- Bafra Tahıl Üreticileri Tarımsal Birliği, Bafra Lisanslı Depoculuk Başvuru Dosyası
- Bafra Tarım Kredi Kooperatifi
- Bafra Ticaret ve Sanayi Odası, Bafra İş ve Yatırım Rehberi
- Bafra Ticaret Borsası
- Bafra Yaş Sebze ve Meyve Hal Müdürlüğü
- Bafra Ziraat Odası
- Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Land Grab or Development Opportunity? Agricultural investment and international land deals in Africa, 2009, <http://www.fao.org/3/a-ak241e.pdf> (Erişim tarihi: 31.05.2018)
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 7. Bölge Müdürlüğü-Samsun
- Karadeniz Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü
- Karayolları Genel Müdürlüğü, 7. Bölge Müdürlüğü-Samsun
- Milliyet Gazetesi, Bafra Pirincini Çok Çeşit Vuruyor, <http://www.milliyet.com.tr/bafra-pirincini-cok-cesit-vuruyor-samsun-yerelhaber-2614044/> (Erişim tarihi: 08.11.2018)
- OKA, Çarşamba İlçesi Tarım Sektörü Raporu, 2018
- OKA, Samsun Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planı (2018-2023)
- OKA, TR83 Bölgesi İlçeleri Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi, 2015
- OKA Yatırım Bilgi Sistemi (cbs.oka.org.tr/OKAYBSPublic)
- Özçelebi, M. A. (2015). Bafra ve Kavak Organize Sanayi Bölgelerinin Karşılaştırmalı Coğrafi Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, s.129-134
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanlığı
- Samsun Büyükşehir Belediyesi Kalkınma Dairesi Başkanlığı
- Samsun Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
- Samsun Büyükşehir Belediyesi, <https://www.samsun.bel.tr/haber-detay.asp?haber=2924-buyuksehirden-destek-aldi-karadenizin-lideri-oldu>
- Samsun Damızlık Manda Yetiştiricileri Birliği Bafra Temsilciliği
- Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, 2017 Çalışma Raporu
- Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Gıda/Dondurulmuş Gıda Sektör Potansiyeli
- Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun İli Kıpça Biber Sektör Raporu
- Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun İlinde Sebze Üretim Sektörü
- Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun Tarımına Analitik Yaklaşım
- Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Samsun Tarımı ve Tarımsal Yatırım Potansiyeli
- Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, Süs Bitkileri Sektör Raporu
- Samsun-Sinop İlleri Su Ürünleri Yetiştiricileri Birliği
- SS Flora Çiçekçilik Üretim ve Pazarlama Kooperatifi Samsun Mezatı
- ŞG Köleoğlu Ltd. Fındık Çiftliği, <http://sgkciftlik.com/> (Erişim tarihi: 02.11.2018)
- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Samsun İl Koordinatörlüğü
- Tarım Kredi Kooperatifleri Samsun Bölge Müdürlüğü
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Samsun Kızılırmak Deltası Sulak Alan ve Kuş Cenneti Doğal Sit Alanları Yönetim Planı (2019-2023), s.20
- T.C. Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü.
- TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
- TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri,
- TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri,
- TÜİK Hayvancılık İstatistikleri
- TÜİK Tarımsal Alet ve Makine İstatistikleri
- Türkiye Elektrik İletim A.Ş. Genel Müdürlüğü, 10.Bölge Müdürlüğü-Samsun

Ek 1: Bafra İlçesinde Yetiştirilen Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler (2017)

Ürün Adı	Bafra'da Ekilen Alan (Dekar)	Bafra'da Verim (Kg/Dekar)	Bafra Üretim Miktarı (Ton)	Samsun Üretim Miktarı (Ton)	Türkiye Üretim Miktarı (Ton)	Bafra'nın İl Üretimindeki Payı (%)	Samsun'un Türkiye'deki Payı (%)	Bafra'nın Türkiye'deki Payı
Arpa (Diğer)	1.672	318	532	20.234	6.700.000	2,63	0,30	0,01
Aspir Tohumu	40	350	14	100	50.000	14,00	0,20	0,03
Ayçiçeği Tohumu (Yağlık)	1.950	268	523	38.253	1.800.000	1,37	2,13	0,03
Bezelye (Yemlik)	1.350	700	945	2.380	139.366	39,71	1,71	0,68
Buğday, Durum Buğdayı Hariç	199.977	334	66.741	314.977	17.600.000	21,19	1,79	0,38
Çavdar	175	474	83	864	320.000	9,61	0,27	0,03
Çeltik	118.732	819	97.291	133.038	900.000	73,13	14,78	10,81
Fasulye, Kuru	2.790	108	300	1.628	239.000	18,43	0,68	0,13
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	100.000	1.500	150.000	439.705	2.710.571	34,11	16,22	5,53
Fiğ (Adi) Tohumu	80	200	16	3.271	41.838	0,49	7,82	0,04
Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	6.000	1.500	9.000	36.590	1.105.095	24,60	3,31	0,81
Fiğ (Macar) Tohumu	30	200	6	1.010	12.233	0,59	8,26	0,05
Kanola veya Kolza Tohumu	1.550	400	620	633	60.000	97,95	1,06	1,03
Korunga (Yeşilot)	250	2.000	500	26.658	2.001.379	1,88	1,33	0,02
Mısır	23.225	636	14.763	74.945	5.900.000	19,70	1,27	0,25
Mısır (Slaj)	45.115	4.335	195.575	750.990	23.152.841	26,04	3,24	0,84
Oğul Otu (Melisa)	5	600	3	3	106	100,00	2,83	2,83
Patates (Tatlı Patates Hariç)	1.050	2.879	3.023	18.043	4.800.000	16,75	0,38	0,06
Sorgum (Yeşilot)	465	3.000	1.395	1.395	65.523	100,00	2,13	2,13
Soya Fasulyesi	1.345	408	549	10.081	140.000	5,45	7,20	0,39
Triticale	1.200	349	419	4.241	150.000	9,88	2,83	0,28
Tütün, İşlenmemiş	30.329	108	3.265	6.683	93.666	48,86	7,13	3,49
Yonca (Yeşilot)	730	6.000	4.380	41.544	17.561.190	10,54	0,24	0,02
Yulaf	292	137	40	2.811	250.000	1,42	1,12	0,02

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri

Ek 2: Bafra İlçesinde Yetiştirilen Sebzeler (2017)

Ürün Adı	Bafra'da Ekilen Alan (Dekar)	Bafra'da Verim (Kg/Dekar)	Bafra Üretim Miktarı (Ton)	Samsun Üretim Miktarı (Ton)	Türkiye Üretim Miktarı (Ton)	Bafra'nın İl Üretimindeki Payı (%)	Samsun'un Türkiye'deki Payı (%)	Bafra'nın Türkiye'deki Payı
Bakla (Taze)	70	1.100	77	184	37.511	41,85	0,49	0,21
Bal Kabağı	750	2.000	1.500	6.484	89.737	23,13	7,23	1,67
Bamya	300	500	150	442	28.536	33,94	1,55	0,53
Barbunya, Taze	2.400	1.100	2.640	16.343	92.402	16,15	17,69	2,86
Bezelye, Taze	400	1.100	440	1.288	107.124	34,16	1,20	0,41
Biber (Çarliston)	1.800	3.100	5.580	51.190	134.194	10,90	38,15	4,16
Biber (Dolmalık)	1.000	3.000	3.000	39.879	420.904	7,52	9,47	0,71
Biber (Salçalık, Kapsa)	28.000	3.300	92.400	94.663	1.107.713	97,61	8,55	8,34
Biber (Sivri)	1.100	3.000	3.300	41.679	945.361	7,92	4,41	0,35
Brokoli	2.500	1.100	2.750	2.755	66.105	99,82	4,17	4,16
Dereotu	70	1.000	70	75	7.208	93,33	1,04	0,97
Domates (Salçalık)	890	4.046	3.601	3.887	3.960.281	93,12	0,10	0,09
Domates (Sofralık)	3.505	4.074	14.279	151.492	8.789.719	9,43	1,72	0,16
Enginar	153	2.000	306	306	38.431	100,00	0,80	0,80
Fasulye, Taze	2.300	1.100	2.530	83.504	630.347	3,03	13,25	0,40
Havuç	25	3.120	78	78	569.533	100,00	0,01	0,01
Hıyar (Sofralık)	445	5.191	2.310	40.326	1.687.927	5,73	2,39	0,14
Ispanak	6.500	1.500	9.750	17.748	222.177	54,94	7,99	4,39
Kabak (Sakız)	500	2.100	1.050	2.695	449.561	38,96	0,60	0,23
Karnabahar	8.700	2.100	18.270	18.414	199.710	99,22	9,22	9,15
Karpuz	12.000	7.000	84.000	145.675	4.011.313	57,66	3,63	2,09
Kavun	9.500	3.600	34.200	65.325	1.813.422	52,35	3,60	1,89
Kereviz (Kök)	80	2.100	168	168	21.387	100,00	0,79	0,79

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri

Ek 2: Bafra İlçesinde Yetiştirilen Sebze (2017) (Devam)

Ürün Adı	Bafra'da Ekilen Alan (Dekar)	Bafra'da Verim (Kg/Dekar)	Bafra Üretim Miktarı (Ton)	Samsun Üretim Miktarı (Ton)	Türkiye Üretim Miktarı (Ton)	Bafra'nın il Üretimdeki Payı (%)	Samsun'un Türkiye'deki Payı (%)	Bafra'nın Türkiye'deki Payı
Kırmızı Pancar	1.100	3.100	3.410	3.410	7.553	100,00	45,15	45,15
Lahana (Beyaz)	24.000	4.000	96.000	107.859	520.796	89,01	20,71	18,43
Lahana (Brüksel)	26	1.500	39	39	3.170	100,00	1,23	1,23
Lahana (Kara Yaprak)	247	1.000	247	30.905	66.605	0,80	46,40	0,37
Lahana (Kırmızı)	24.500	4.500	110.250	111.922	188.316	98,51	59,43	58,55
Mantar (Kültür)	-	-	24	181	40.874	13,26	0,44	0,06
Marul (Göbekli)	225	1.000	225	293	223.449	76,79	0,13	0,10
Marul (Iceberg)	96	1.604	154	154	81.904	100,00	0,19	0,19
Marul (Kıvrıkcık)	6.675	1.000	6.675	19.890	185.070	33,56	10,75	3,61
Maydanoz	250	1.000	250	350	80.304	71,43	0,44	0,31
Nane	20	1.000	20	35	14.213	57,14	0,25	0,14
Patlıcan	2.014	4.007	8.070	60.820	883.917	13,27	6,88	0,91
Pazı	50	1.000	50	150	7.770	33,33	1,93	0,64
Pırasa	5.000	3.500	17.500	24.572	208.239	71,22	11,80	8,40
Roka	65	1.000	65	66	9.334	98,48	0,71	0,70
Sarımsak (Kuru)	100	2.000	200	404	121.805	49,50	0,33	0,16
Semizotu	75	1.507	113	120	5.149	94,17	2,33	2,19
Soğan (Kuru)	380	1.989	756	1.208	2.131.513	62,58	0,06	0,04
Soğan (Taze)	300	1.100	330	1.613	138.993	20,46	1,16	0,24
Tere	45	1.000	45	47	5.993	95,74	0,78	0,75
Turp (Bayır)	500	3.500	1.750	1.780	14.444	98,31	12,32	12,12
Turp (Beyaz)	1.520	3.500	5.320	5.407	5.913	98,39	91,44	89,97
Turp (Kırmızı)	1.450	3.500	5.075	5.992	178.344	84,70	3,36	2,85

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri

Ek 3: Bafra İlçesinde Yetiştirilen Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri (2017)

Ürün Adı	Bafra'da Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Bafra'da Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Bafra'da Toplu Meyvelik Alanı (Dekar)	Bafra'da Verim (Kg/Dekar)	Bafra Üretim Miktarı (Ton)	Samsun Üretim Miktarı (Ton)	Türkiye Üretim Miktarı (Ton)	Bafra'nın il Üretimdeki Payı (%)	Samsun'un Türkiye'deki Payı (%)	Bafra'nın Türkiye'deki Payı
Armut	63.200	13.600	110	30	1.896	8.772	503.004	21,61	1,74	0,38
Ayva	6.150	6.150	9	25	154	1.234	174.038	12,48	0,71	0,09
Ceviz	9.700	31.600	2.156	13	129	2.309	210.000	5,59	1,10	0,06
Çilek	0	0	50	1.500	75	259	400.167	28,96	0,06	0,02
Çörek Otu	0	0	20	100	2	115	3.094	1,74	3,72	0,06
Tohumu										
Diğer Elmalar	31.200	32.300	250	40	1.243	10.863	686.114	11,44	1,58	0,18
Dut	4.500	1.600	0	40	180	2.102	74.383	8,56	2,83	0,24
Elma (Amasya)	6.300	2.200	0	37	233	635	192.756	36,69	0,33	0,12
Elma (Golden)	19.360	2.300	2	35	678	3.386	798.137	20,02	0,42	0,08
Elma (Granny Smith)	22.700	12.320	103	40	905	2.521	140.000	35,90	1,80	0,65
Elma (Starking)	23.060	3.500	2	40	922	2.644	1.215.157	34,87	0,22	0,08
Erik	5.700	8.540	15	30	171	3.411	291.934	5,01	1,17	0,06
Fındık	962.500	126.311	22.120	3	2.710	96.240	675.000	2,82	14,26	0,40
İncir (Yaş)	4.500	1.600	0	40	180	2.168	305.689	8,30	0,71	0,06
Kekik, İşlenmemiş	0	0	80	300	24	37	14.477	64,86	0,26	0,17
Kestane	1.050	200	0	20	21	600	62.904	3,50	0,95	0,03
Kiraz	13.200	10.400	100	15	198	2.331	627.132	8,49	0,37	0,03
Kivi	1.500	0	30	30	45	3.925	56.164	1,15	6,99	0,08
Muşmula	750	1.450	0	21	16	498	4.352	3,21	11,44	0,37
Nar	1.600	2.260	34	28	45	328	502.606	13,72	0,07	0,01
Nektarin	1.350	950	10	21	28	182	106.674	15,38	0,17	0,03
Sofralık Zeytinler	3.130	3.881	50	7	22	74	460.000	29,73	0,02	0,00
Şeftali	6.300	3.600	61	21	132	19.653	664.785	0,67	2,96	0,02
Vişne	1.140	1.510	5	16	18	830	181.874	2,17	0,46	0,01
Trabzon Hurması (Cennet Elması)	660	800	0	30	20	712	38.043	2,81	1,87	0,05

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri

Ek 4: Toplantı Tutanağı**“BAFRA İLÇESİ TARIM SEKTÖRÜ” RAPORU
TOPLANTI TUTANAĞI**

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan “Bafra İlçesi Tarım Sektörü” konulu raporun sunulması ve tartışmaya açılması amacıyla 17.01.2019 tarihinde bir toplantı düzenlenmiştir. Samsun Valisi Sayın Osman KAYMAK başkanlığında, Samsun Valiliği, Bafra Kaymakamı ve Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından Bafra Ticaret Borsası'nın ev sahipliğinde düzenlenen toplantıya; OMÜ Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hüsnü Demirsoy, Alaçam Kaymakamı Fikret Zaman, 19 Mayıs Kaymakamı Yavuz Güner, Yakakent Kaymakamı Bahar Kaya, Bafra Belediye Başkanı Hamit Kılıç, Bafra Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Göksel Başar, İl Tarım ve Orman Müdürü Nail Kırmacı ile kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri, sanayiciler ve çiftçilerden yaklaşık 130 kişi katılım sağlamıştır.

OKA Genel Sekreteri Sayın Mevlut ÖZEN selamlama konuşmalarını gerçekleştirmiştir. Bu toplantıda bilgilendirme sunumunun ardından toplantıya katılan katılımcıların görüşlerinin alınarak rapora ekleneceğini belirtmiştir. Bafra Ovası'nın tarım potansiyelini harekete geçirebilmek için bu çalışmanın önemine değinmiştir. Ajansın kısa tanıtımı yapılmış ve Samsun'da Ajans tarafından desteklenen güdümlü projelerden bilgi verilmiştir.

Açılış konuşmasından sonra Samsun YDO Uzmanı Ahmet Arif SARIOĞLU rapora ilişkin sunumu gerçekleştirmiştir. Sunumda tarımsal altyapı, tarımsal destekler, üretim değerleri, organik tarım, iyi tarım uygulama örnekleri, örtü altı üretim, hayvancılık istatistikleri, tüketim alanları başlıklarından oluşan mevcut durum sunulmuştur. Ardından önerilere geçilmiştir, bunlara bazı örnekler şu şekildedir: Sözleşmeli tarım, Bafra Sera OSB yatırımları, lisanslı depoculuk, su ürünleri yetiştiriciliği, süs bitkileri/kesme çiçek, ihracat, yöresel ürünlerin satış ve pazarlanması, Tarım Platformunun kurulması konularında proje önerilerinden bahsedilmiştir.

Ardından Samsun Valisi Sayın Osman KAYMAK'ın yaptığı konuşmada “Bafra ve Çarşamba ovalarımız aslında Türkiye'nin gıda deposu.

Gıda son yıllarda artık stratejik öneme haiz bir konuma geldi. Her şeyin karşılığı var ama suni gıda olmuyor. İnsanlar gıdaya muhtaç ve üretilmesi çok önemli. Allah'a şükür bunlar da elimizde var. Sunumu yapılan ‘Bafra İlçesi Tarım Sektörü Raporu’ genel yapıyı görmek açısından önemli. Bazen bir kaynak geliyor ama doğru tespit ve doğru projeler olmayınca yanlış kararlar alınıyor ve yanlış paralar harcanıyor. O anlamda öncelikle doğru teşhisler, doğru çözümler getirir diyoruz. Bafra şüphesiz çok ciddi tarım üretimi yapılan bir ilçemiz. Gerçekten ilçenin tamamı tarımla geçimini sağlıyor diyebiliriz. Amacımız tarım üretiminin katma değerini daha da artırmak, insanlarımızın daha çok kazanmasını sağlamak. Tüm bunları sağlamak için de sizleri dinlemek istiyoruz, sizlerin önerileriniz çok önemli” ifadelerini kullanmıştır.

Samsun Valisi Sayın Osman KAYMAK'ın koordinatörlüğünde katılımcıların rapora ilişkin değerlendirmeleri alınmıştır. Toplantı esnasında dile getirilen değerlendirmeler şunlardır;

Bafra Ticaret Borsası Başkanı Namık KİBAROĞLU:

Ev sahibi olmaktan dolayı memnunuz. Borsa Sitesi çalışması devam etmektedir. İhtisas Borsa A.Ş. kurulmuştur; ilk amacımız lisanslı depoculuk yapmaktır. Besi OSB çalışması devam etmektedir. 90 büyükbaş, 120 küçükbaşlık mezbahane çalışır durumdadır. İPARD'ın her türlü destekleri için Bafra Ticaret Borsası üyeleri için proje hazırlayabilecek ve bundan ücret alınmayacaktır.

Samsun Büyükşehir Belediyesi, Kırsal Hizmetler Daire Başkanı: Mehmet Akif ÖZDEMİR:

Tarımsal altyapıda arazi toplulaştırma değerlerine raporda yer verilmelidir. Çeltik üretimi artmaktadır, bu da daha önce yapılan drenajları bozabiliyor. Toprak yorulduğu zaman alternatif olarak ne yapmamız gerektiğini bulabilmeliyiz. Drenaj yapılan yerlerde çeltik üretimi bir kurul tarafından denetlenmelidir. Kesme çiçek konusunun çalışılması gerekir. Mandalar, çiftçiler tarafından deltaya serbest bırakılıyor, bu da verimi düşürmektedir. Bafra Belediyesi bünyesinde Tarım Alt Komisyonu kurulması gerekliliği belirtilmiştir.

OMÜ Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hüsnü DEMİRSOY:

Sebze bahçeleri, çeltik alanlarının net alanları ortaya koyulabilirse toplulaştırma bilgisi daha önem kazanacaktır.

Dondurulmuş sebze konusunda, daha küçük poşetlerde daha kaliteli ürünler satış anlamında değerli olabilir (direk yemeğe hazır bir şekilde). Bebek havuç üretimi yapılabilir, çerez niyetine yenebilir. 600 dönümlük yerde Ar-Ge faaliyetleri yapmak istiyoruz, Tarım ve Orman İl Müdürlüğünden destek istiyoruz.

Yeşil Küre Organik, Ahmet Aydın:

Raporun çok başarılı olduğu belirtilerek ve katılımcılara dağıtılması talep edilmiştir. Hububat borsasının hemen başlaması gerekir. 10 bin başlık Besi OSB'ya başlamamak gerekir. Bir bulaşıcı hastalığın tüm hayvanları etkileyebileceği söylenmektedir. Çeltiklerin 1-2 sene testinin yapıldıktan sonra, analiz edildikten sonra çiftçiye teslim edilmesi gerekir, mantar hastalığı mahsulü bozmaktadır. Buzağı ölümlerini önleyecek OKA Güdümlü Projesi son derece önemlidir. Karnabahar, brokoli, pırasa, kırmızı turp daha fazla üretilse 10 tır ihraç yapılabilir, doğru üretim yerlerinin ayrılması gerekir. Salça fabrikası 10 bin tonluk biberle başarılı bir şekilde çalışır, buna iyi çalışmak gerekir. Tarım Kredi Kooperatifi ilçede başarılı çalışmalar yapmıştır.

Bafra MYO Müdür Vekili Hasan Avcı:

Çeltikte coğrafi işaret alınması gerekir. Ziraat Fakültesi ile beraber çalışılıp marka çalışmalarına önem verilmesi gerekir. Bafra Pirinci markasının oluşturulması gerekir.

Bafra Tahıl Üreticileri Birliği Başkanı Hasan TOKER:

Lisanslı depo, üreticilerin kurtuluşu olacaktır. Piyasadaki dengesizlik önlenecektir. Harman zamanı fiyatların dengelenmesini sağlayacaktır. Sertifikalı tohumların denetimlerinin artırılması gerekir. Toplulaştırmanın yeterli olmadığı düşünülmektedir.

Hamit GENÇ:

AB standartlarında 5 yıl çalışılarak bir köy oluşturulmuş, İtalya ve Macaristan'a bu proje tanıtılmıştır, Türkiye bu projenin değerini çok sonra anlamıştır. Platform olarak tarımsal potansiyelin değerlendirilmesi konusuna Samsun Valiliğinin sahip çıkması oldukça önemlidir.

Bafra Kaygusuz Mahallesi, Mecit Aytek:

Mayıs ayında ovaya su salınmaktadır, bu suyun nisan ayında salınması gerekmektedir. Tarım Kredi Kooperatifi'nin çiftçilerden doğrudan çeltik alması uygun olur. Aracıları aradan çıkarmak gerekir.

Bafra Belediyesi, Cemalettin Cankurt:

Marka ve marka yönetimi ile ilçenin çalışma yapması gerekir. Bafra pirincinin markalaşma çalışması şahıslar üzerindedir, bu konunun kurumlar üzerinden çalışılması zor gözükmektedir. Sosyal medya çalışmaları ile tanıtımın yapılabilmesi mümkündür. Bafra Dedeli Köyü'nde genç çiftçi projesiyle başarılı projeler yapılmıştır, devamı getirilebilir.

Baftat Turşu, Şevki Atasoy:

500 tonun üzerinde üretim kapasitemiz var. Daha fazla destek alıp üretimimizi artırmak istiyoruz. Kamuoyuna daha fazla tanıtmak istiyoruz.

Sebze Hali Dernek Başkanı Murat Şahin:

Küresel ısınmadan dolayı Bafra ilçesi bazı olumlu imkanlara kavuşmuştur. Yazın kavun karpuz yetiştirilmeye başlanmıştır. İhracat olarak ürünlerin kalitesi artmaya başlamıştır. Çeltiğin verimi düşmektedir. Bazı alanlara farklı ürünlerin ekilmesi gerekmektedir. Planlı ekim yapılmalıdır. Sebze ihracatında Rusya, Gürcistan pazarı önemlidir. Sözleşmeli üretimin üzerinde fiyat olursa çiftçi tercih etmiyor.

Bayram Kadioğlu, Çiftçi:

İlçenin yüksek alanlarında ovadan farklı üretim teşvikleri verilmelidir. Teşviklerin bölgesel olması önemlidir. Yüksekteki köylere su ulaşmamakta, deredeki mevcut suların PH'ı 9,5'e çıkabilmekte, bu durum da ürünlerin kalitesini düşürmektedir.

OMÜ Ziraat Mühendisliği Tarla Bitkileri Bölümü, Doç. Dr. İsmail SEZER:

Ekimden hasata kadar tarım için hava şartları Samsun'da diğer bölgelere göre zordur. Çiftçi çok hızlı hareket etmelidir, çeltik üretiminde fideleme üretim tekniklerine geçilmelidir. Çeltik sapı, anız olarak yakılmaktansa farklı şekilde değerlendirilmelidir.

Tarladaki anızların toplanıp değerlendirilmesi önemlidir. Pirince birkaç çeşit karıştırıldığı için tatlar bozulmaktadır, farklı pişme süreleri, pilavın tadını bozmaktadır.

Süleyman ÖZATA, Sürmeli Köyü Derneği Başkanı:

Her pazar açık olan organik köy pazarına, Sürmeli Köyü'ne gruplar halinde öğrenci ve aileler beklenmektedir.

Bafra Umut Derneği, Hülya YANGIN ERTEKİN:

Koyun yününden ip üretilmiştir, İŞKUR destekli kurs açılırsa maliyet sıfıra düşmektedir.

Sait KARAGÖL, Çiftçi:

Ticaret Borsası Sitesinin kurulması için yer talebi vardır. Sabit sağım merkezi talep edilmektedir. Alaçam, Bafra ve Ondokuzmayıs ilçelerinde su taşkınları gerçekleşmektedir. Tarım Kredi Kooperatifleri faizlerinin düşürülmesi talep edilmektedir.

Ek 5: Toplantı Katılımcı Listesi

Adı-Soyadı	Kurum/Kuruluş Adı	Görevi
A. Engin BALCIOĞLU	Bafra Ticaret Borsası	Meclis Başkanı
Adem ÖZEN		Çiftçi
Ahmet AYDIN	Yeşil Küre A.Ş.	Yönetim Kurulu Başkanı
Ahmet DEREBAY		Çiftçi
Alaaddin GUBUL		
Alaadiin UZAN		Muhtar
Ali KALE		Çiftçi
Ali KULOGLU		
Alihan BOZAR	TRT Haber	Kameraman-Muhabir
Arif ALIŞKAN	Bafra Arı Üreticiler Birliği	Başkan Yardımcısı
Arslan UYSAL	Bafra Tarım ve Orman Müdürlüğü	Mühendis
Atakan PEKŞEN	Bafra Tarım ve Orman Müdürlüğü	Ziraat Mühendisi
Ayhan AYDEMİR	Altınova Gazetesi	Muhabir
Aysin ERKAPLAN	819 Çetinkaya TTK	Ziraat Mühendisi
Bafra ULU	19 Mayıs Fındık Üreticileri Birliği	Ziraat Mühendisi
Barbaros TURNA	MHP Bafra İlçe Başkanlığı	Başkan
Bayram Ali AYFE		Çiçekçi
Bayram Ali KADIOĞLU		Çiftçi
Bayram AY	Samsun Tarım ve Orman Müdürlüğü	İl Md. Yardımcısı
Berati TEKİN		Çiftçi
Burak AYDOĞDU	Amasya YDO	Uzman
Canan SÖĞÜM	Bafra Tarım ve Orman Müdürlüğü	Ziraat Mühendisi
Caner AKTUNKAYA	Aydiner İnşaat A.Ş.	Ziraat Mühendisi
Cem ÖĞÜT	Bafra Tahıl Üreticileri Birliği	Ziraat Mühendisi
Cemal ŞENOL		Çiftçi
Cemal YILMAZ	Bafra Tarım ve Orman Müdürlüğü	Mühendis
Cemalettin CANKURT	Başkaya ve Çevre Köyleri Yardımlaşma Derneği	Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
Cevdet CÖMERT		
Derya KURAZ	Bafra Ziraat Odası	Ziraat Mühendisi
Dr. Erkan ÖZATA	Karadeniz Tarımsal Araştırmalar Enst.	Teknik Personel

E. Hüseyin TOKUR		Çiftçi
Emre ŞAHİNER	Anadolu Ajans	Muhabir
Ercan KARATAŞ	Sera İmalat	Yönetim Kurulu Başkanı
Erdem ÇALIŞKAN		Çiftçi
Erol KAYA		Çiftçi
Ertan AKDENİZ	Alaçam Tarım ve Orman Müdürlüğü	Mühendis
Ertuğrul SARI		Çiftçi
Ethem ÖZER	Samsun Büyükşehir Belediyesi	Şube Müdürü
Fahri BOZOK		Muhtar
Fazlı SARI		Ziraat Mühendisi
Ferhat FIRTINA	Bafra Tarım ve Orman Müdürlüğü	Ziraat Mühendisi
Fırat KAPUSUZ		Ziraat Mühendisi
H. Derya KAYMAK	Kaynaklar Pirinç Fabrikası	
Hakan ARSLAN	OMÜ Ziraat Fakültesi	Dekan Yardımcısı
Halit K. SEKE	19 Mayıs Tarım ve Orman Müdürlüğü	
Haluk ÖNEM	Semen Ltd.	İş adamı
Hamit GENÇ		İş adamı
Hasan AĞILCIK	Sürmeli Köyü	Delege
Hasan AKAY	OMÜ Bafra MYO	Müdür Yardımcısı
Hasan Basri YAZICI	1032 Bafra Tarım Kredi Kooperatifi	Müdür
Hasan TOKEZ	Bafra Tahıl Üreticileri Birliği	Başkan
Hasan YAVUZ		Esnaf
Haşim SALLA	Bafra Salça	Başkan
Hayati KAZ		Ziraat Mühendisi
Hicran KANCA	Samsun Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığı	Mühendis
Hurşit TULUM	Madenisan Sanaatkarlar Odası	Başkan
Hülya Yanayın ERTEKİN	Bafra Umut Derneği	Başkan
Hüseyin SEZGİN	818 İkiztepe TTK	
İbrahim AYDIN	Alaçam Tarım ve Orman Müdürlüğü	Ziraat Mühendisi
İbrahim SÜZEN	Süzen Tarım	Ziraat Mühendisi
İbrahim UÇAR		Çiftçi
İkram KARAGÖL	Samsun Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği	Başkan

İlyas İSLAM	Bafra Sebze Üreticileri Birliği	Başkan Yardımcısı
İsa AKIN	Bafra Tarım ve Orman Müdürlüğü	Ziraat Mühendisi
İsmail AK	Hat Tarım	Müdür
İsmail SEZER	OMÜ Ziraat Fakültesi	Dekan Yardımcısı
Kadir ÖZDEMİR		Çiftçi
Kamil VATANDAŞ		Çiftçi
Kenan YILDIZOĞLU	Yıldızoğulları Sigorta	Müdür
M. Ali BIYIK	Bıyıkoğlu Ticaret	
Mecit AYTEK		Delege
Mehmet Akif Özdemir	Samsun Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığı	Daire Başkanı
Mehmet GÜL	19 Mayıs Tarım ve Orman Müdürlüğü	İlçe Müdürü
Mehmet GÜREŞ	Alaçam Tarım ve Orman Müdürlüğü	İlçe Müdürü
Mesut ASLANTAŞ	TRT Haber	Kameraman
Metin AYTURAN	19 Mayıs Fındık Üreticileri Birliği	Tarım Danışmanı
Metin KESKİN	Bafra Tarım ve Orman Müdürlüğü	Mühendis
Mevlüt KESKİN		Çiftçi
Murat ŞAHİN	Sebze Hali Derneği	Başkan
Musaydın SAKA	Önder Tarım	Sorumlu Müdür
Mustafa ACAR	Karadeniz Tarımsal Araştırmalar Enst.	Bölüm Başkanı
Mustafa ACAR	Bafra Ticaret Borsası	Meclis Üyesi
Mustafa İSPİRLİ	TMO Bafra	Ajans Amiri
Mustafa KÖKDUMAN	Yakakent Tarım ve Orman Müdürlüğü	Müdür
Mustafa OCAK	S.P. İlçe Başkanlığı	Başkan
Mustafa TURKER		Esnaf
Mustafa YILDIZ	Ziraat Odası	Yönetim
Muzaffer GEMİCİ	Bafra Tarım ve Orman Müdürlüğü	Mühendis
Nilüfer ŞAHİN	Fındık Birliği	Ziraat teknikeri
Nurettin BIYIKLI		
Orhan ÖZKAN		Çiftçi
Osman AYDIN	Gıda Kontrol Laboratuvarı Müdürlüğü	Müdür

Osman KİRAZ		Çiftçi
Ömer BAYKUT		Muhtar
Rıdvan AKSOY	Furdan Su	İş adamı
Selda ESER	19 Mayıs Tarım ve Orman Müdürlüğü	Ziraat Mühendisi
Serhat TAŞ	TKDK Samsun İl Koordinatörlüğü	Uzman
Sevgi CEYHAN	Bafra Organik Fındık Üreticileri	Ziraat Mühendisi
Sevilay BOSTANCI	Bafra Ziraat Odası	Ziraat Mühendisi
Süleyman ÖZET	TEMA Vakfı	
Süleyman TULUM	Bafra Sebze Üreticileri Birliği	Başkan
Şemis KALEM	Tarım Kredi Kooperatifi	Bölge Müdür Yardımcısı
Şemsi Kulaksız	Ziraat Odası	
Şenol TEKİN	Tarım Kredi Kooperatifi	Başkan
Şevki Atasoy	Baftat Turşu Fabrikası	
Şükrü DENLAY	Denlay Tarım	Şirket Müdürü
Turhan BAYRAKTAR	B.B.P İlçe Başkanlığı	Başkan
Uğur AKIN	Bafra Tarım ve Orman Müdürlüğü	
Uğur AYDIN	Doğanca T.K.K.	Müdür
Uğur Can KÖSE	Haber Medya Grup	Muhabir
Ümit ERDEM	Bafra Tarım ve Orman Müdürlüğü	Ziraat Mühendisi
Vahit PERÇİN	CHP İlçe Başkanlığı	Başkan
Veysel DEMİRKOL	Bafra Tahıl Üreticileri Birliği	Tarım Danışmanı
Yavuz GÜNER	19 Mayıs Kaymakamlığı	Kaymakam
Yılmaz KAPANCI		Çiftçi
Yunus Emre ŞAHİN		Çiftçi
Yunus KOÇ		Çiftçi
Zehra SATILMIŞ	Bafra Organize Fındık Birliği	Mühendis
Zeynep SAYIM	Alaçam Tarım ve Orman Müdürlüğü	Ziraat Mühendisi

**BAFRA İLÇESİ
TARIM SEKTÖRÜ RAPORU**

**ARALIK 2018
SAMSUN**

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI
MIDDLE BLACK SEA DEVELOPMENT AGENCY

- A** Samsun Organize Sanayi Bölgesi Yaşardoğu Cad.
No: 62 Tekkeköy/SAMSUN
- T** 0 362 431 24 00
- F** 0 362 431 24 09
- W** www.oka.org.tr
- E** info@oka.org.tr
- f** /okaorgtr
- t** /OrtaKaradenizKalkinmaAjansi

SAMSUN YATIRIM DESTEK OFİSİ

Samsun Organize Sanayi Bölgesi Yaşardoğu Cad.
No: 62 Tekkeköy/SAMSUN
T. 0 (362) 431 24 00 F. 0 (362) 431 24 09

www.investsamsun.com